

FIZETÉSI MÉRLEG JELENTÉS

2024
JANUÁR

*„Nem mindig lehet megtenni, amit kell,
de mindig meg kell tenni, amit lehet.”*

*Levelek 27
Bethlen Gábor*

FIZETÉSI MÉRLEG JELENTÉS

2024
JANUÁR

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina körút 55.

www.mnb.hu

ISSN 2064-8693 (nyomtatott)

ISSN 2064-874X (on-line)

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bank elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg, amelynek veszélyeztetése nélkül a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának fenntartása is a jegybank feladata. A külső egyensúly alakulása a pénzügyi stabilitás szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, mivel a fizetési mérleg folyamatai alapján következtetni lehet a gazdasági növekedés fenntarthatóságára, illetve az ezzel kapcsolatos kockázatokra. Emellett a fizetési mérleg elemzésével a gazdasági problémákat már korábban, azok kialakulásakor fel lehet tárni, és lépéseket lehet tenni elkerülésük érdekében.

A Magyar Nemzeti Bank ezért átfogóan és rendszeresen elemzi a külső egyensúlyi folyamatokat, több mutatón keresztül vizsgálja a makrogazdasági egyensúlytalanságokat, valamint azonosítja az ország sérülékenysége szempontjából kritikus elemeket, folyamatokat.

A pénzügyi válság, illetve az elmúlt időszak tapasztalatai alapján egy ország esetleges külföldi ráutaltságáról informáló fizetési mérleg és annak alakulása a gazdasági sajtóban is kiemelten kezelt téma, az ország külső egyensúlyi pozíciójának alakulását a piaci szereplők és az elemzők is folyamatosan figyelemmel kísérik. A Fizetési mérleg jelentés kiadvány fő célja, hogy a rendszeresen megjelenő elemzés segítségével tájékoztassa a piaci szereplőket a fizetési mérleg folyamatairól, és ezzel felhívja a figyelmet a gazdaság mélyebb összefüggéseire.

Az elemzés a Monetáris politika és pénzpiaci elemzés igazgatóságán készült. A jelentés készítésében részt vettek: Balázs Judith, Forgó Balázs, Koroknai Péter, Lénárt-Odorán Rita, Sisak Balázs, Tóth Daniella. A publikációt Virág Barnabás alelnök hagyta jóvá.

A jelentés a 2023. december 22-éig terjedő időszak releváns információit dolgozta fel.

Összefoglaló

2023 harmadik negyedévében tovább **folytatódott a külső egyensúly javulása: a folyó fizetési mérleg negyedéves szinten a GDP 0,8 százalékát elérő többletet mutatott**. A négy negyedéves egyenleg a GDP 2,1 százalékára csökkenő hiányt jelzett, míg ezzel párhuzamosan a külső finanszírozási igény a GDP 1,2 százalékára mérséklődött. A negyedéves folyó fizetési mérleg többletbe fordulása döntően a GDP-arányos **külkereskedelmi egyenleg 2,9 százalékra bővülésével** volt összefüggésben, ami az alacsonyabb energiaárak miatt **javuló cserearányra és a hazai szektorok alkalmazkodására** volt visszavezethető. A külföldi vállalatok bővülő profitja és a külföldi hitelek emelkedő kamategyenlege a jövedelemegyenleg hiányának 4,7 százalékra történő növekedésében tükröződött. A transzferegyenleg 0,6 százalékos többlete az EU-s költségvetési ciklus végéhez közeledve továbbra is alacsony, de pozitívan járul hozzá a külső egyensúlyi pozícióhoz. Hazánkhoz hasonlóan **a régiós országokban is javultak a külső egyensúlyi mutatók: a lengyel mutató finanszírozási képességbe fordult, a szlovák és román finanszírozási igény azonban továbbra is még a GDP 2-4 százaléka körül alakult**.

2023 harmadik negyedévében a reálgazadási folyamatokkal összhangban a gazdaság pénzügyi mérleg szerinti négy negyedéves **finanszírozási igénye is mérséklődött**, a GDP 4,2 százalékára. A gazdaság csökkenő külső egyensúlyhiányának finanszírozása döntően közvetlentőke befektetések beáramlásához kötődött, melynek következtében a nettó külső adósság mérséklődött. A nettó adósságkiáramláshoz – a vállalati szektor mellett – **elsősorban az államháztartás** járult hozzá, de a bankrendszer adósságbevonása is érdemben lassult.

A **nettó külső adósság** állománya 2023. szeptember végén a **GDP 11,9 százalékára mérséklődött**. Az mutató érdemi csökkenése az adósságjellegű források kiáramlása mellett az átértékelődési hatásokra volt vissza vezethető, és döntően az államháztartás adósságának mérséklődéséhez kötődött. A **bruttó külső adósság** szintén jelentősen **mérséklődött**: a GDP arányos mutató szeptemberben végén 64,4 százalékot tett ki. A **nemzetközi tartalékok** állománya kismértékű mérséklődés után 39,7 milliárd eurót tett ki, ami továbbra is historikus csúcs közeli szintet jelent. Az MNB nemzetközi tartalékainak állománya a negyedév végén **közel 6 milliárd euróval haladta meg a befektetők által kiemelten figyelt rövid lejáratú külső adósság szintjét**.

A gazdasági szektorok megtakarítása szerinti külső egyensúlyi pozíció a **magánszektor emelkedő nettó pénzügyi megtakarításának köszönhetően tovább emelkedett, amivel párhuzamosan a költségvetés hiánya enyhén mérséklődött**. Az államháztartás hiánya kismértékben javult, de továbbra is magasnak mondható. Ezzel párhuzamosan a magánszektor (háztartás és vállalatok) nettó megtakarítása érdemben emelkedett, ami továbbra is a csökkenő belső felhasználáshoz kötődött. A magas inflációs környezetben **tovább nőtt a lakossági megtakarításokon belül az inflációvédett állampapírok és a befektetési jegyek állománya**, miközben a bankbetétek állománya tovább csökkent.

Kiemelt témánkban az elmúlt **évtizedek két meghatározó válságperiódusát vetjük össze a külső egyensúlyi folyamatokra fókuszálva**. A 2008-as pénzügyi válság és a 2022-es energiaválság egyaránt számottevően befolyásolta a magyar gazdaság külső egyensúlyi helyzetét. Bár a **folyó fizetési mérleg mindkét esetben a válság tetőpontját követően érdemben javult**, azonban lényeges **különbségeket** fedezhetünk fel **a két időszak között a gazdaság külső sérülékenysége, külső- és belső eladósodottsága, a finanszírozási feltételek szigorodása, a munkanélküliség növekedése, valamint az energiaárak alakulása szempontjából**. A **belföldi szektorok alkalmazkodása ugyanakkor erős hasonlóságot mutat**: míg az első fázisban a külső egyensúly romlásában mindkét időszakban szerepet játszott a lakossági fogyasztás, azt a belső keresleti tételek korrekciójának jelentős külső egyensúlyjavító hatása követte. Ezzel együtt a **kedvezőbb külső és belső körülmények hatására az elmúlt évi energiaválság nyomán kialakuló gazdasági visszaesés – szemben a pénzügyi válságban tapasztalt tartós lassulással – átmeneti lehet**.

Tartalom

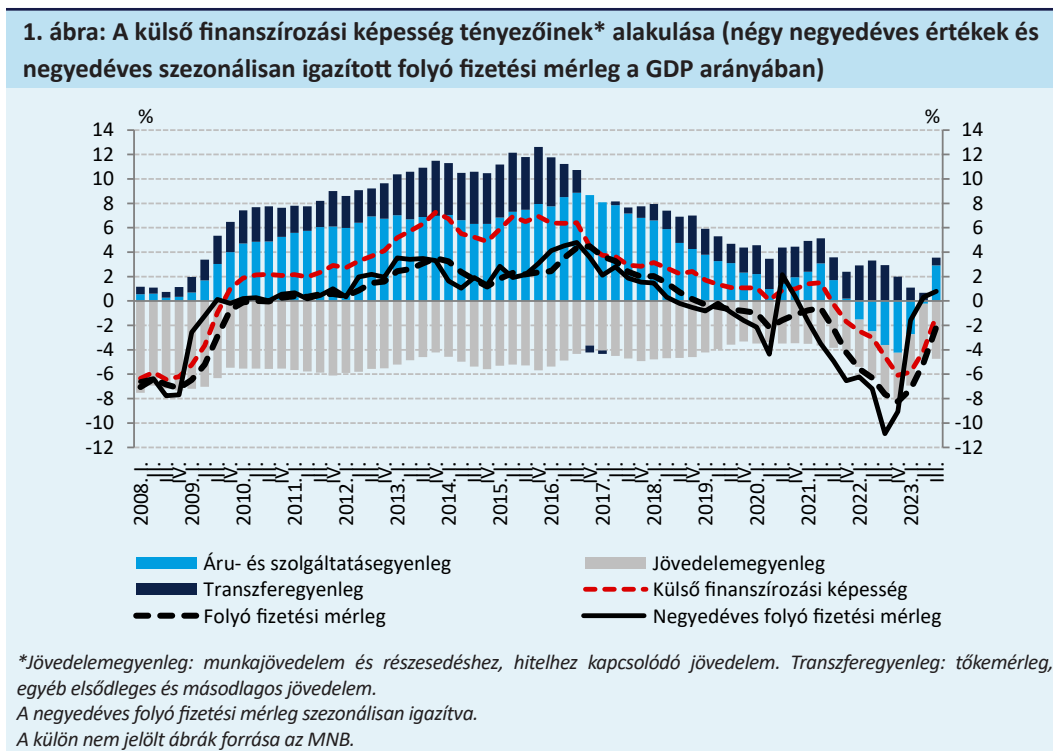
1. Reálgazdasági megközelítés	7
1.1. Külkereskedelmi egyenleg	7
1.2. Jövedelemegyenleg	10
1.3. Transzferegyenleg.....	10
1.4. Régiós kitekintés	11
2. Finanszírozási megközelítés.....	12
2.1. Nem adósság jellegű források.....	13
2.2. Adósságjellegű források.....	14
3. Állományi mutatók alakulása	16
3.1. Az adósságmutatók alakulása	16
3.2. A devizatartalék és a tartalékmegfelelés alakulása.....	17
4. Szektorok megtakarítása szerinti megközelítés	19
5. Külső egyensúly javulása a pénzügyi válság utáni folyamatok tükrében.....	22
5.1. A gazdaság eltérő kiindulási szerkezete	22
5.2. Az energiaegyenlegnek kiemelt szerepe volt	23
5.3. 2023-ban a cserearány és a volumen is nagyobb mértékben javította az egyensúlyt.....	24
5.4. A keresletvisszaesés kevésbé súlyos és csak átmeneti	25
5.5. A külső kereslet csökkenésének csak enyhe a hatása	25
5.6. A tartós egyensúlyjavuláshoz vezető út az export bővülésén keresztül vezet	26

1. Reálgazdasági megközelítés

A reálgazdasági megközelítés szerint 2023 harmadik negyedévében a negyedéves igazított folyó fizetési mérleg egyenleg 0,8 százalékos többletet mutatott, míg a négy negyedéves külső finanszírozási igénye a GDP 1,2 százalékát, míg a folyó fizetési mérleg hiánya a GDP 2,1 százalékát tette ki. A külső egyensúlyi mutatók javulása döntően az áruegyenleg többletbe fordulásának volt visszavezethető – azon belül is elsősorban a hazai szektorok alkalmazkodására és az alacsonyabb energiaárak miatt javuló cserearányra. A szolgáltatásokon és a transferegyenlegen elért GDP-arányos többlet változatlan maradt az előző negyedévhez képest, míg a jövedelemegyenleg hiánya tovább növekedett. A magyarországi folyamatokhoz hasonlóan – Románia kivételével – a régiós országokban is folytatódott a külső egyensúlyi mutatók javulása a harmadik negyedévben.

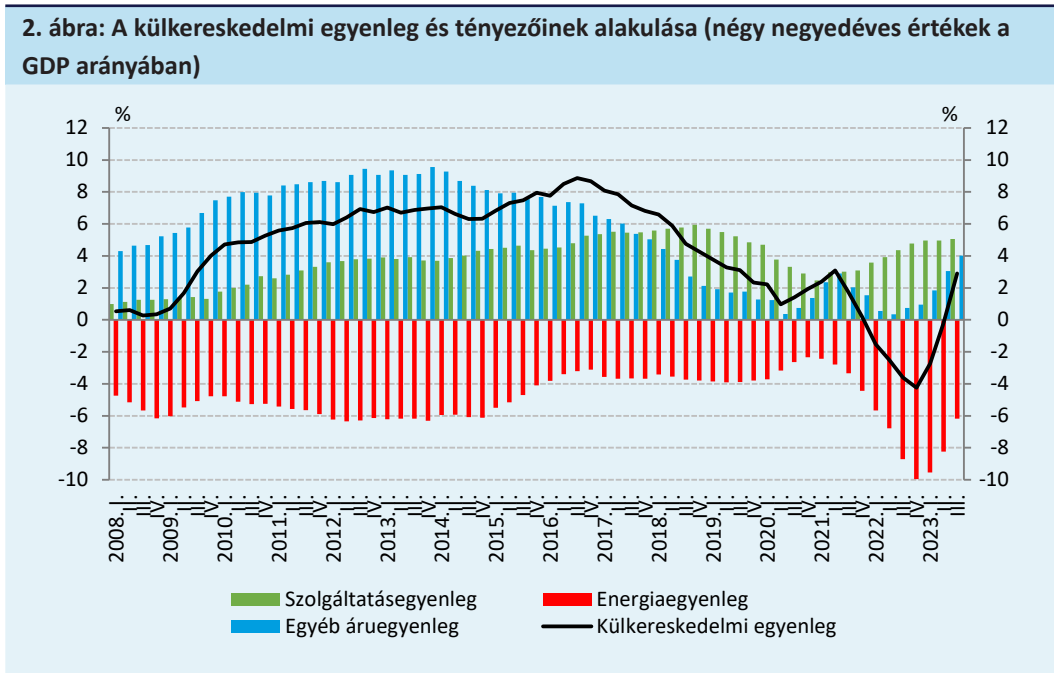
2023 harmadik negyedévében a rövid távú folyamatokat jobban tükröző negyedéves fizetési mérleg egyenleg az előző negyedévhez hasonlóan többletet mutatott, és 2023 harmadik negyedévére GDP-arányosan a 0,8 százalékot is elérte. Magyarország reálgazdasági megközelítés szerinti négy negyedéves külső finanszírozási igénye a GDP 1,2 százalékát tette ki, míg a folyó fizetési mérleg hiánya a GDP 2,1 százalékára csökkent (1. ábra). Az *igazítatlan negyedéves adatok* szerint a harmadik negyedéves külső finanszírozási képesség több mint 850 millió euro volt, amely a folyó fizetési mérleg 0,4 milliárd eurós többletéből és a tőkemérleg közel 0,5 milliárd eurós aktívumából tevődött össze. A négy negyedéves külső finanszírozási igény mérséklődésében a GDP-arányos külkereskedelmi egyenleg javulása játszott meghatározó szerepet.

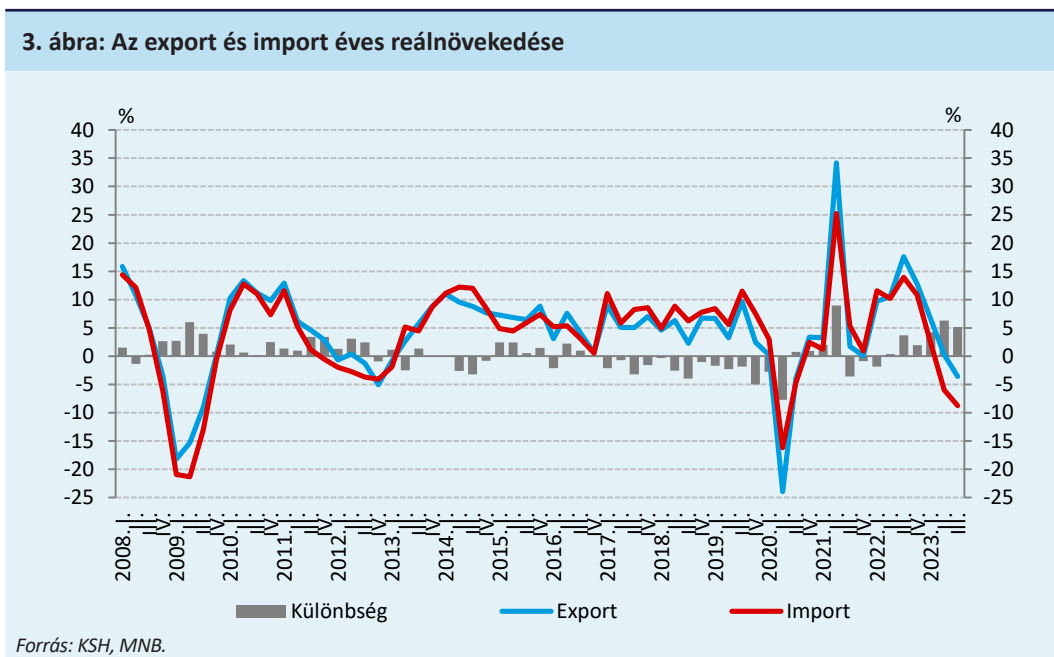
1.1. Külkereskedelmi egyenleg

2023 harmadik negyedévében a négy negyedéves külkereskedelmi hiány az energiaegyenleg és az energián kívüli áruegyenleg emelkedésének köszönhetően csökkent. A külkereskedelmi egyenleg javulása mögötti fő tényezők az energiaárak csökkenésének kedvező hatása, a hazai szektorok jelentős alkalmazkodása, valamint a jármű- és akkumulátortorgyártás exportjának bővülése voltak (2. ábra). A járvány előtt az áruegyenleg egyenlegének fokozatosan romló trendje a pandémia hatására megtört. 2022-ben az erős lakossági fogyasztással és az energiaárak megugrásával párhuzamosan ismét egyre növekvő mértékű hiányt mutatott. 2023 első negyedévében a hiány mértéke mérséklődni kezdett, mely folyamat a második és harmadik negyedévben felgyorsult és a javulás az energia nélküli áruegyenlegről az energiaegyenlegre is kiterjedt. Ennek ellenére az energiaegyenleg négy negyedéves hiánya továbbra is a GDP 6,2 százalékát teszi ki, míg az egyéb áruegyenleg 4 százalékos többletet mutatott a harmadik negyedévben. A külkereskedelmi egyenleg alakulá-

sában fontos szerepet játszó *szolgáltatásegyenleg* többlete a járvány kitörése miatti visszaesést követően – a járványügyi korlátozások feloldásával – 2023 első negyedében a járvány kitörése előtti szintet idézve elérte a GDP 5 százalékát, majd e szint körül alakult a második és harmadik negyedévben is.

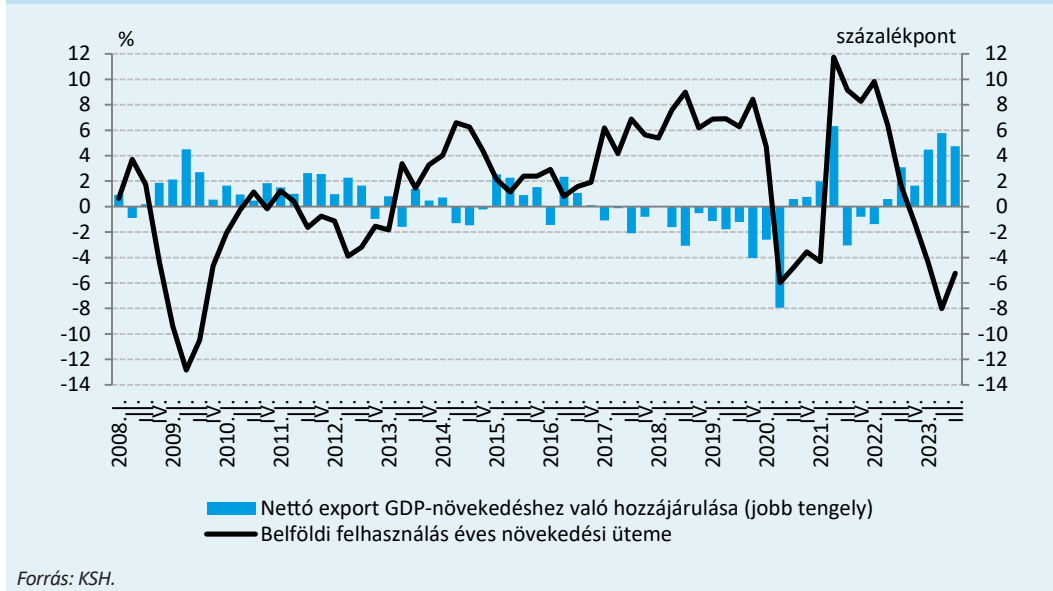
2023 harmadik negyedében mind az export, mind az import dinamikája tovább mérséklődött, miközben a továbbra is magas export-import olló a külkereskedelmi egyenleg javulásának irányába hatott (3. ábra). A visszafogottabb hazai ipari termeléssel párhuzamosan az export éves volumen változása csökkenésbe váltott. Ennek hátterében a feldolgozóipari ágazatok többségének mérséklődő teljesítménye állt, amely alól főként a jármű- és akkumulátorgyártás bővülése volt kivétel. Az import további zsugorodása elsősorban a belső kereslet jelentős visszaesését tükrözi, de az export csökkenése is mérsékelte a hazai behozatalt. Az export volumene éves összevetésben 3,6 százalékkal, a reálimport közel 9 százalékkal zsugorodott a harmadik negyedévben.

A fentiekkel összefüggésben a nettó export növekedési hozzájárulása enyhén mérséklődött a harmadik negyedévben, miközben a belső felhasználás visszaesése bár kissé mérséklődött, de továbbra is jelentős volt (4. ábra). A beföldi felhasználás jelentős csökkenése mögött a felhasználási tételek széles köre áll: a háztartások fogyasztási kiadásának

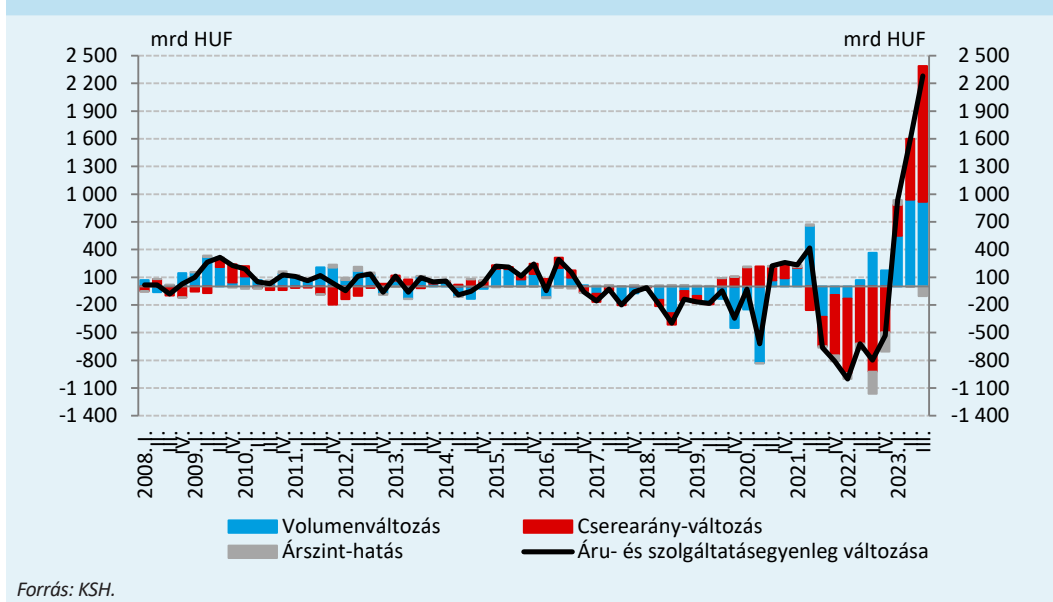
csökkenése mellett a nemzetgazdasági beruházások volumene és a készletfelhalmozás is mérséklődött. A gyenge belső kereslet háttérben elsősorban a magas infláció által okozott csökkenő reáljövedelem miatti alkalmazkodás áll. A belföldi felhasználás visszaesésével párhuzamosan a nettó export továbbra is jelentős mértékben járult hozzá a GDP bővüléséhez.

4. ábra: A belföldi felhasználás éves növekedési üteme és a nettó export GDP-növekedéshez való hozzájárulása

A külkereskedelmi egyenleg 2023. harmadik negyedévi emelkedésének háttérben elsősorban a csökkenő energiaárak következtében kialakult kedvező cserearányhatás húzódott meg, de a volumenváltozás hatása is nagyon jelentős volt (5. ábra). A harmadik negyedévben a nyersanyag- és energiaárak mérséklődése a cserearány jelentős mértékű javulásában tükröződött, kedvezően hatva a nettó export nominális nagyságára. A cserearány-változás hatása a harmadik negyedévben az előző negyedévekhez képest jelentősen erősödött. Ezt kiegészítve a külkereskedelmi egyenleget az import értékének éves alapú csökkenése javította, ami mögött részben a visszafogott belföldi kereslet állt.

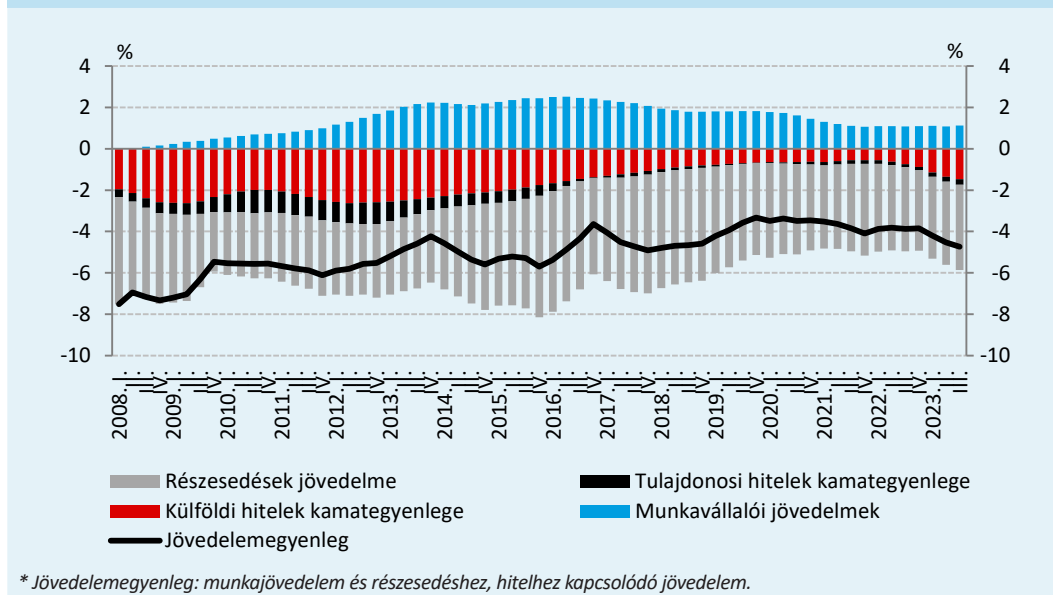
5. ábra: A GDP szerinti külkereskedelmi egyenleg tényezőinek alakulása (éves változás)

1.2. Jövedelemegyenleg

A jövedelemegyenleg GDP-arányos hiánya 2023 harmadik negyedében nőtt, ami a külföldi vállalatok részesedés-jellegű jövedelmeinek, valamint a kamategyenleg hiányának emelkedésére vezethető vissza (6. ábra). 2021-ben – az átmenetileg külföldön dolgozók jövedelmének csökkenése mellett – a jövedelemegyenleg négy negyedéves hiánya a GDP 4,1 százalékát tette ki, majd 2022-ben a GDP 3,8 százalékára mérséklődött alapvetően a külföldi tulajdonú vállalatok profitjának csökkenése miatt. 2023 első három negyedében a külföldi vállalatok részesedésjellegű jövedelmei a nagyobb profitabilitással párhuzamosan ismét emelkedni kezdtek, ami a külföldi, valamint tulajdonosi hitelek kamategyenlegének csökkenésével együtt rontotta a jövedelemegyenleget, így annak hiánya 2023 harmadik negyedére elérte a GDP 4,7 százalékát. A magyar munkavállalók külföldön szerzett jövedelme – a járvány miatti korlátozások feloldásának ellenére – 2023-ban továbbra is alacsonyan, a GDP 1 százalékára maradt (a járvány előtti 2 százalékot közelítő szinttel szemben), így a jövedelemegyenleg romlását nem tudta fékezni.

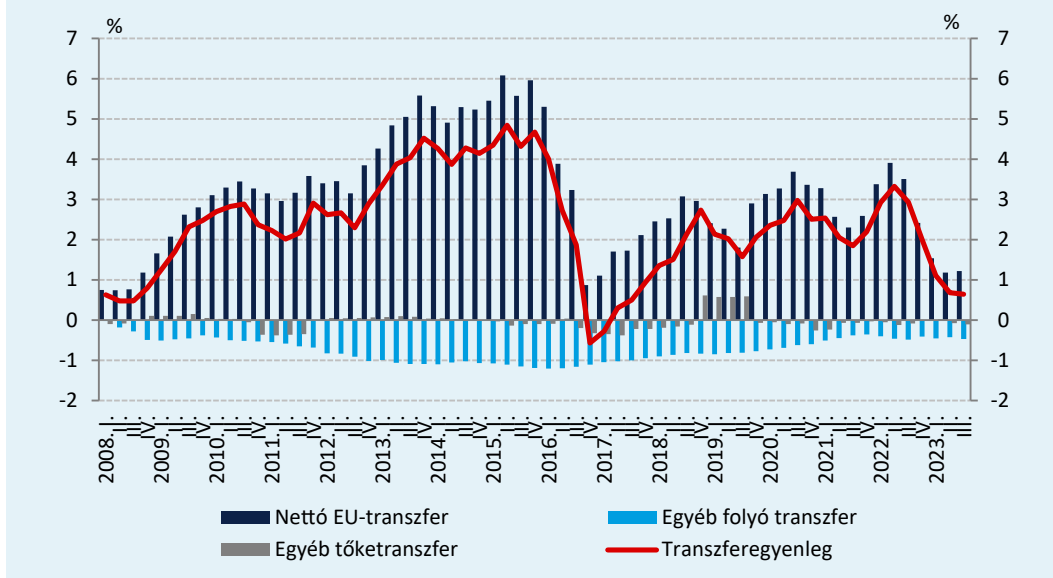
6. ábra: A jövedelemegyenleg* tételeinek alakulása (négy negyedéves értékek a GDP arányában)

1.3. Transzferegnyenleg

A transzferegnyenleg GDP-arányos többlete 2023 harmadik negyedében a GDP 0,6 százalékát tette ki, így továbbra is javítja Magyarország külső egyensúlyi pozícióját (7. ábra). A négy negyedéves adat alapján a nettó EU-forrásbeáramlás 2023 harmadik negyedében a GDP 1,2 százalékán alakult. Az EU-transzferek szintje akkor volt utoljára ilyen alacsony, amikor az EU hétéves költségvetési periódusának váltása miatt 2016 végén, illetve 2017 elején a korábban jellemzőnél számottevően kisebb forrás áramlott be, tehát a csökkenés egy része a 7 éves EU-s ciklusból is adódik. Az egyéb folyó és tőke-transzferek csupán kismértékben rontották a transzferegnyenleget. A fenti tényezők eredőjeként alakult ki a korábbi negyedévektől érdemben elmaradó négy negyedéves többlet a transzferek egyenlegében.

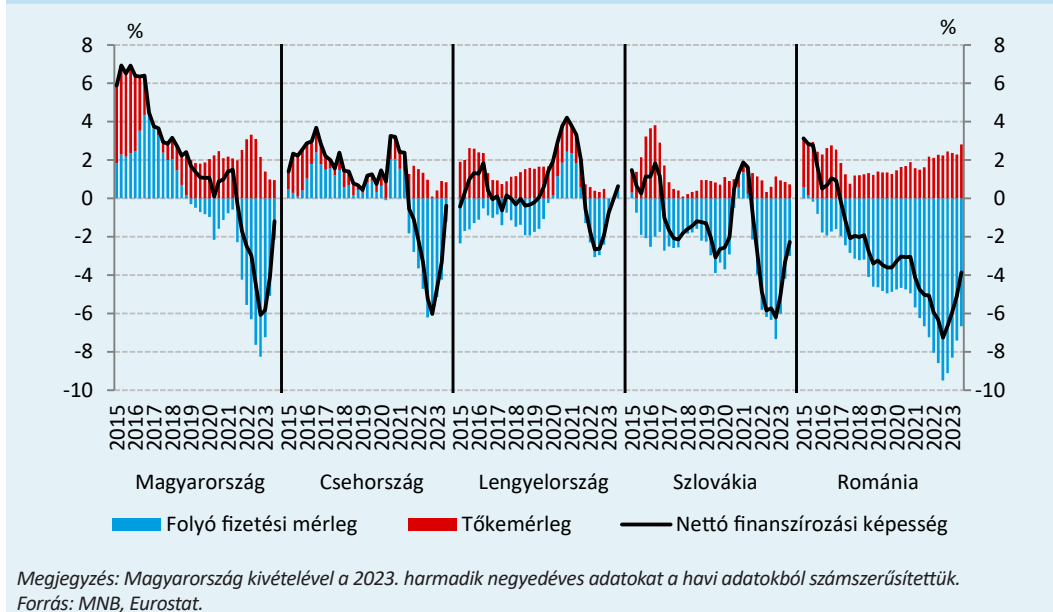
7. ábra: A transferegyenleg tételeinek négy negyedéves alakulása (négy negyedéves értékek a GDP arányában)

1.4. Régiós kitekintés

A globális nyersanyag- és energiaár mérséklődése mellett a régiós országokban is tovább javultak a külső egyensúlyi mutatók, így a hazai folyamathoz hasonlóan mindenhol csökkent a finanszírozási igény (8. ábra). 2021 második felétől az akadozó beszállítói láncok, illetve a globális nyersanyag- és energiaár-emelkedés hatására a külkereskedelmi, és így a folyó fizetési mérleg egyenlege a régió összes országában romlott. 2023 harmadik negyedévében elsősorban a javuló cseerearányokhoz köthetően az energiaegyenleg hiányának csökkenése, valamint a fékeződő belföldi kereslet következtében a régiós országokban javultak a külső egyensúlyi mutatók. Lengyelországban 2023 harmadik negyedévére a külső pozíció finanszírozási képessége fordult át. A régió többi országában – köztük Magyarországon is – 2023 folyamán a kedvező folyamatok hatására a folyó fizetési mérlegek javulásával együtt a nettó finanszírozási igény is számottevően csökkent a harmadik negyedévre, és jellemzően a GDP 1 százaléka körül alakult. A román nettó finanszírozási igény viszont továbbra is a magasabb a többi régiós országnál, és a GDP közel 4 százalékát teszi ki.

8. ábra: A régiós országok négy negyedéves külső finanszírozási képessége (a GDP arányában)

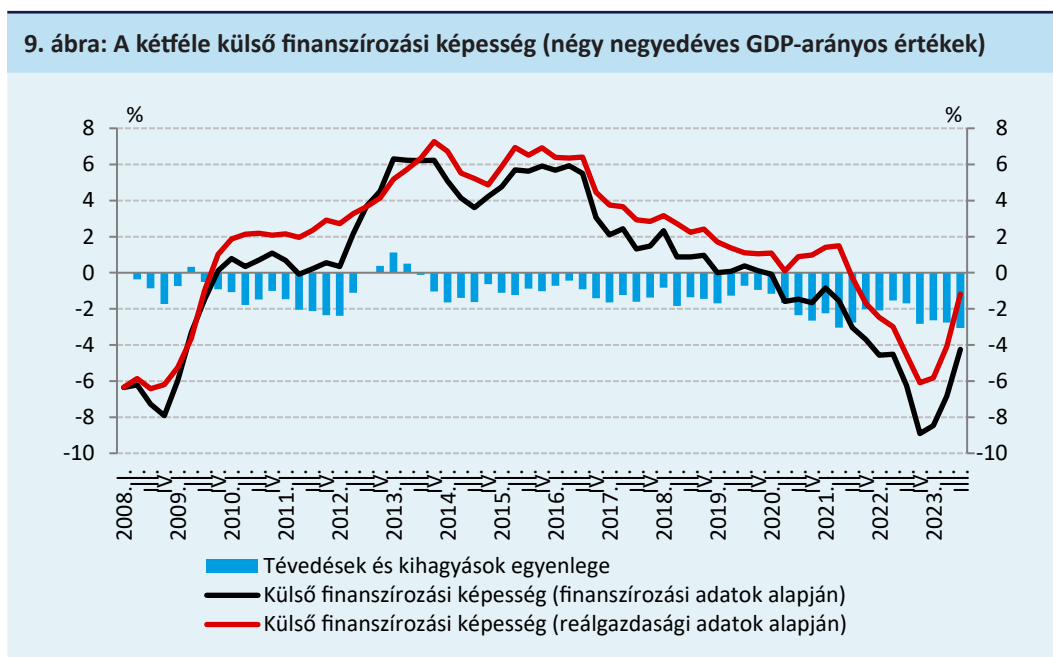

Megjegyzés: Magyarország kivételével a 2023. harmadik negyedéves adatokat a havi adatokból számszerűsítettük.
Forrás: MNB, Eurostat.

2. Finanszírozási megközelítés

2023 harmadik negyedében a gazdaság pénzügyi mérleg szerinti finanszírozási igényének négy negyedéves értéke – az előző negyedévhez képest jelentősen csökkenve – a GDP 4,2 százalékát tette ki. A finanszírozási igényt a negyedév során elsősorban a nettó közvetlentőke-befektetések beáramlása finanszírozta. Az előző negyedévek nettó adósságbeáramlása után a harmadik negyedévi adósságkiáramláshoz döntően az államháztartás járult hozzá, de a vállalati szektor adósságcsökkenése is folytatódott, míg a bankrendszer mutatója enyhén emelkedett.

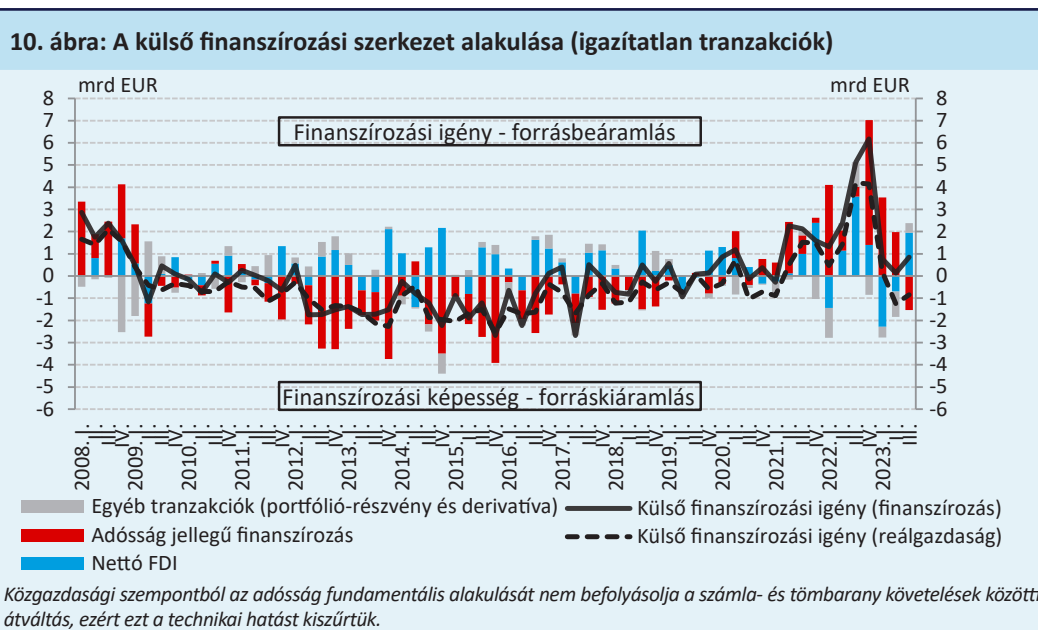
2023 harmadik negyedében a finanszírozási adatok szerint tovább javult a külső egyensúlyi pozíció. A gazdaság négy negyedéves külső finanszírozási igénye a GDP 4,2 százalékára csökkent az előző negyedévi 6,8 százalékról (9. ábra). Mind a reálgazdasági, mind a finanszírozási megközelítés alapján számított négy negyedéves külső finanszírozási igény tehát jelentős javulást mutatott az előző negyedévhez képest. A két megközelítés alapján számított külső egyensúlyi mutatók közötti eltérés (a „Tévedések és kihagyások egyenlege”¹) értéke az előző negyedévekhez képest enyhén magasabban alakult, és a GDP 3,1 százalékát tette ki.

A negyedéves adatok szerint 2023 harmadik negyedében a gazdaság finanszírozási igényét a nettó közvetlentőke-befektetések bőven fedezték, így a nettó külső adósság csökkent (10. ábra). A külső finanszírozási igény 2023 harmadik negyedében 2022-höz képest érdemben alacsonyabb, 0,8 milliárd euro volt. A forrásbeáramlást elsősorban a nettó közvetlentőke-befektetések beáramlása finanszírozta (2 milliárd euro értékben). A nettó külső adósságállomány a tranzakciókból eredően az elmúlt negyedévektől eltérően 1,5 milliárd euro mértékben csökkent.

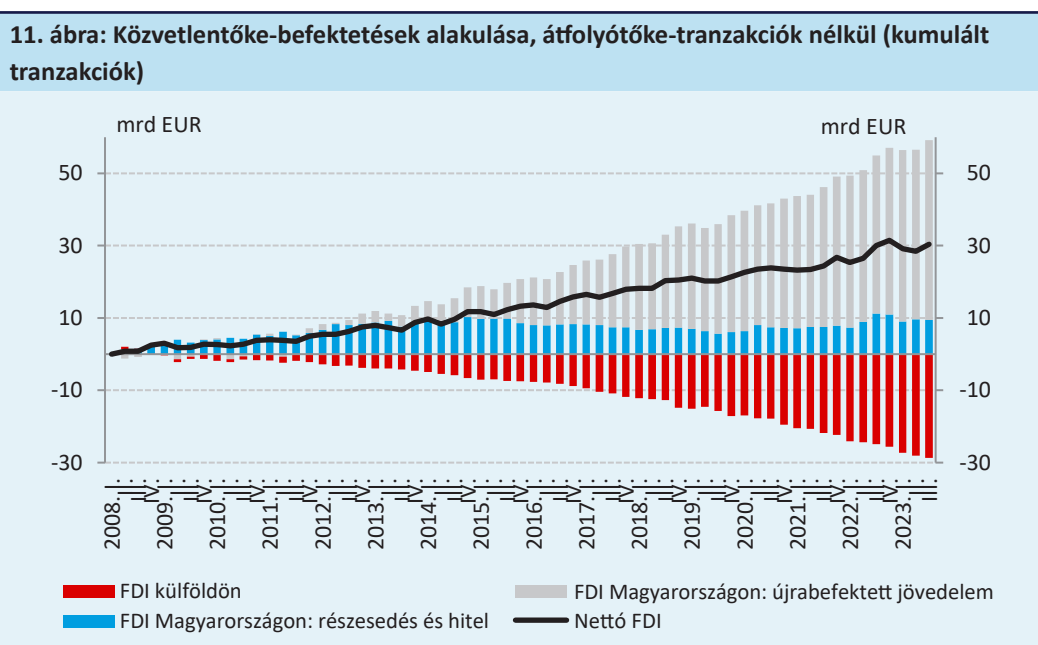
¹ A fizetési mérleg alakulása a reálgazdasági tranzakciók finanszírozása felől is szemléltethető. A pénzügyi mérleg ugyanis azt mutatja meg, hogy a rezidens gazdasági szereplők milyen, a nettó pénzügyi vagyont érintő ügyletekkel finanszírozták a reálgazdasági tranzakciókat. A reálgazdasági és finanszírozási megközelítés szerinti adatnak elméletben egyezőnek kellene lennie, de a nem integrált adatforrások, a nem teljes körű megfigyelés, illetve az árfolyamok eltérő kezelése eltéréseket okozhat, amit a „Tévedések és kihagyások egyenlege” mutat.

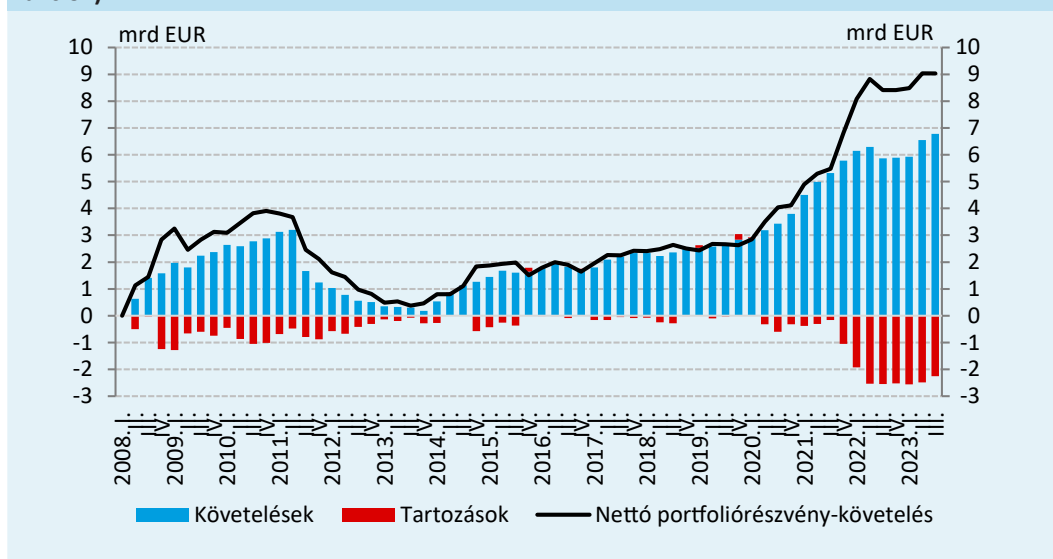
2.1. Nem adósság jellegű források

A tranzakciókból eredően a korábbi két negyedévtől eltérően a nettó közvetlentőke esetében forrásbeáramlás valósult meg 2023 harmadik negyedévében (11. ábra). Az átfolyótőkéktől szűrt nettó FDI-beáramlás 2 milliárd eurót tett ki a harmadik negyedévben, ami elsősorban az újrabefektetett jövedelmek emelkedéséhez volt köthető, de a feldolgozóiparban tevékenykedő multinacionális vállalatok új, részesedéseket is bővítő befektetése is jelentős volt.

2023 harmadik negyedévében a nettó portfólió befektetések érdemben nem változtak (12. ábra). A portfólió-befektetéseknel 2020–2021 során látott jelentős, trendszerű – hazai szereplők külföldi kifizetéseinek növeléséhez köthető – nettó forráskiáramlás 2022-ben megállt, azonban 2023 második negyedévben egy júniusi kormányzati intézkedéshez (szociális hozzájárulási adó bevezetése, befektetési alapokra vonatkozó új szabályozások életbe lépésével) köthetően ismét érdemben emelkedett, aminek a hatása a harmadik negyedévben is érződött. Így a rezidensek mintegy 235 millió euróval növelték külföldi részvény és befektetési jegy állományukat, miközben a külföldiek is hasonló mértékben (238 millió euro) növelték a magyarországi portfólióbefektetés-állományukat.

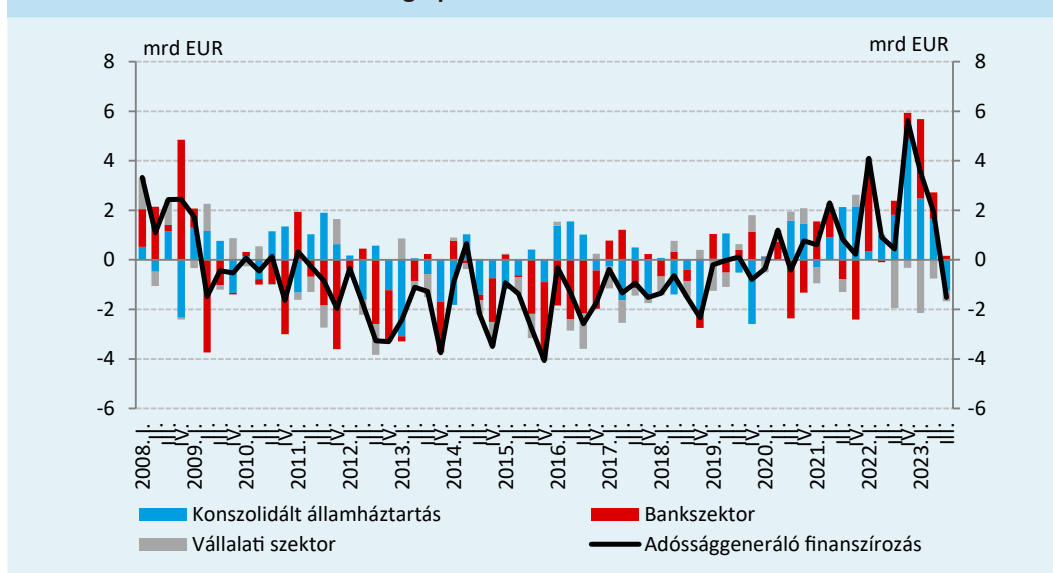
12. ábra: A nettó portfolió részvény és befektetési jegy követelések alakulása (kumulált tranzakciók)

2.2. Adósságjellegű források

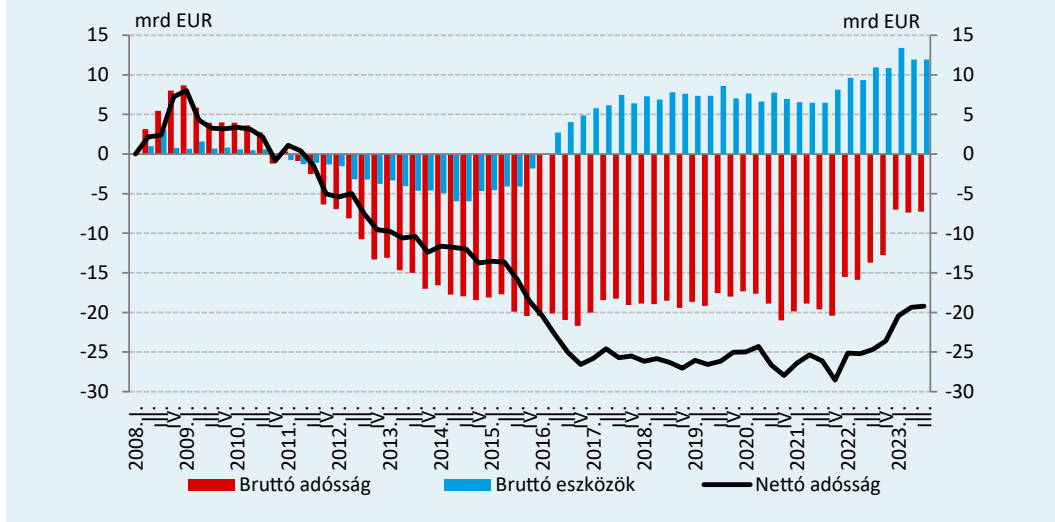
A harmadik negyedévben három év után először az adósságjellegű források kiáramlása volt megfigyelhető (13. ábra). A nettó külső adósságállomány a tranzakciókból eredően mintegy 1,5 milliárd euróval mérséklődött, ami elsősorban a konszolidált államhoz, kisebb részben a vállalati szektorhoz kötődött, miközben a bankrendszer mutatója enyhén emelkedett. A konszolidált államháztartás nettó külső adóssága közel 1,3 milliárd euróval, a vállalatoké az előző két negyedévnél némileg lassabban, 0,4 milliárd euróval, csökkent a negyedév során.

13. ábra: A szektorok nettó adósság típusú forrásbevonásának alakulása

A bankrendszer nettó külső adóssága – a korábbi negyedéveknél jóval kisebb mértékben – emelkedett a harmadik negyedévben (14. ábra). A nettó mutató közel 0,2 milliárd eurós bővülése főként a banki bruttó külső adósság növekedésére volt visszavezethető. A tartozások növekedése elsősorban a rövid futamidejű forrásokhoz kötődött.

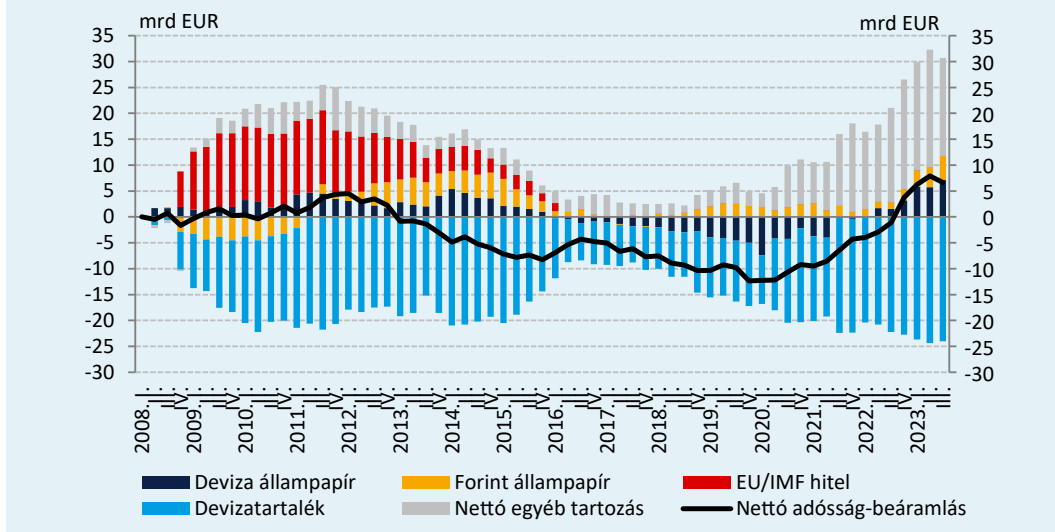
14. ábra: A bankrendszer külföldi adosságának és követelésének változása 2008 elejétől (kumulált tranzakciók)

Az MNB-vel konszolidált állam nettó külső adosságának mérséklődése a tranzakciókból eredően közel 1,3 milliárd eurót tett ki a harmadik negyedévben. Az állam nettó külső adosságának változása ellentétes hatások eredményeként alakult ki (15. ábra):

- A külföldiek forintban denominált hosszú lejáratú államkötvény állománya 0,4 milliárd euróval emelkedett a negyedév során.
- A Magyar Államkincstár devizakiadása mérsékelte a devizatartalékokat, ami a nettó külső adósság emelkedése irányába hatott.
- A jegybanki devizalikviditást nyújtó FX-swapok a bankok külső adosságának csökkenését elősegítve nemzetgazdasági szinten semleges hatással vannak ugyan a nettó külső adosságra, de az eszköz a gazdasági szektorok nettó adósságmutatója között átrendeződést okoz. A swapeszköz előző negyedév végi szintjénél lényegesen alacsonyabb szeptember végi igénybevétele a bankok nettó külső adósságmutatóját emelte és az állam nettó mutatóját jelentősen csökkentette.
- A külföldiek devizakötvény-kibocsátás miatt növekvő devizaállampapír-állománya mind a külföldi tartozásokat, mind a devizatartalékokat növelték, így a nettó külföldi tartozásokat nem érintették.
- Az EU-transzfer felhasználás szintén az állam nettó külső tartozásainak a csökkenése irányába hatott.

15. ábra: Az MNB-vel konszolidált állam nettó külső adósságváltozásának felbontása (kumulált tranzakciók)

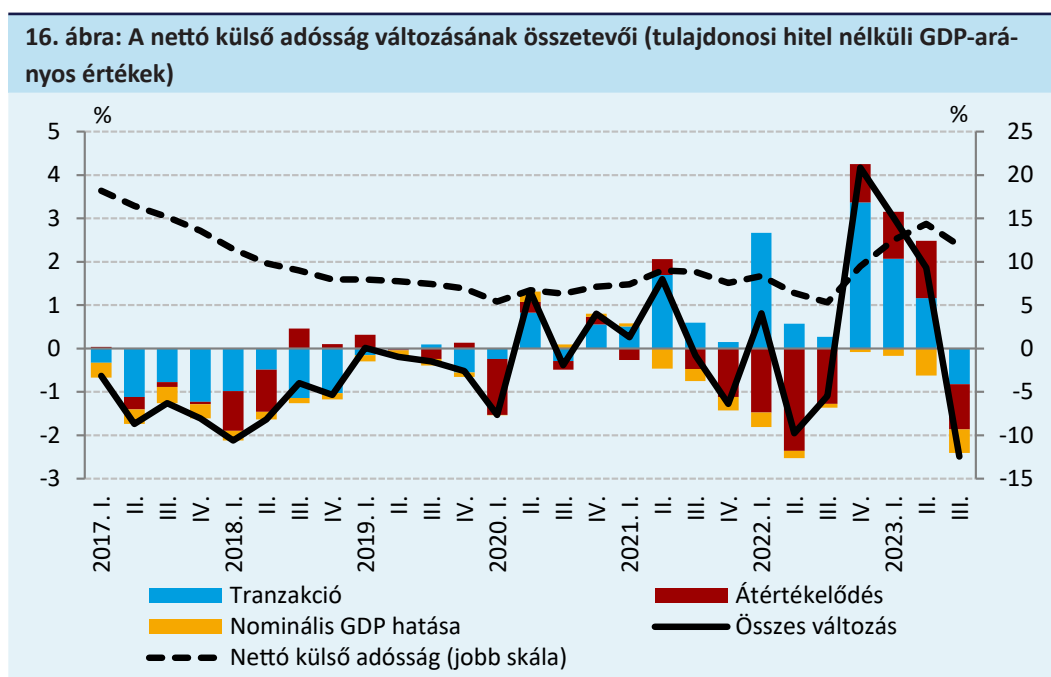

3. Állományi mutatók alakulása

A nettó külső adósság az alapfolyamatok szerint 2023. szeptember végén a GDP 11,9 százalékát tette ki. Az adósságmutató harmadik negyedéves csökkenését az adósságjellegű forráskiáramlás mellett az átértékelődés és a nominális GDP bővülése is segítette. A nettó külső adósság csökkenése elsősorban az államháztartás mutatójának mérséklődéshez kötődött, de a bankrendszer és a nem pénzügyi vállalatok adósságrátája is enyhén javult. A bruttó külső adósság a konszolidált államháztartáshoz köthetően érdemben csökkent, 2023. szeptember végén a GDP 64 százalékát tette ki. A nemzetközi tartalékok állománya historikus csúcs közeli szinten alakult, megközelítette a 40 milliárd eurót a negyedév végén, és közel 6 milliárd euróval meghaladta a befektetők által kiemelten figyelt rövid külső adósság szintjét.

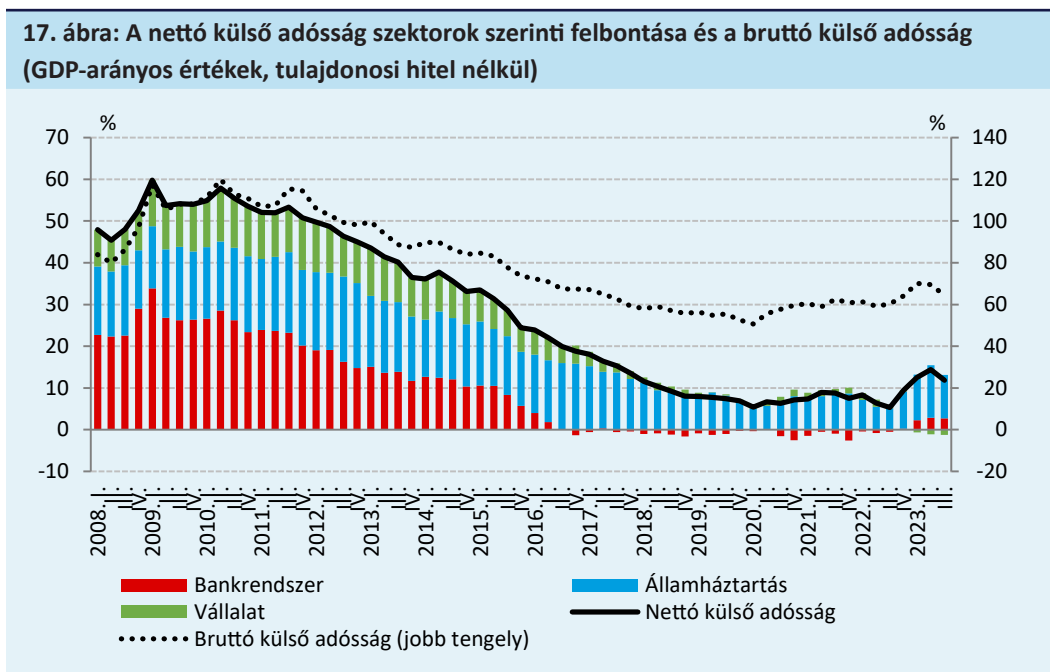
3.1. Az adósságmutatók alakulása

A harmadik negyedévben a gazdaság alapfolyamatok szerinti nettó külső adóssága a 2022 végétől tartó emelkedést követően a GDP 11,9 százalékára csökkent. Az adósságtípusú források korábban bemutatott érdemi kiáramlása mellett az állományok átértékelődése is mérsékelte a mutatót, amelyhez a nominális GDP enyhe bővülésének hatása is hozzájárult (16. ábra). Az adósságjellegű forráskiáramlás 0,8 százalékponttal csökkentette a nettó külső adósságot, ami elsősorban az államháztartáshoz kötődött. A 2021-ben és 2022-ben látott – döntően hozamemelkedéshez és árfolyamváltozáshoz köthető – állománycsökkentő hatású átértékelődések korrekciója 2023 első két negyedévében a hozamok mérséklődésével párhuzamosan folytatódott, míg a harmadik negyedévben ennek ellentétes hatása volt megfigyelhető. A nominális GDP emelkedése az előző negyedévhez hasonlóan a harmadik negyedévben is fél százalékponttal mérsékelte a GDP-arányos nettó külső adósságot.

A nettó külső adósságrátája csökkenése elsősorban az államhoz kötődött, de a bankrendszer és a nem-pénzügyi vállalatok adósságmutatója is enyhén javult (17. ábra). Az MNB-vel konszolidált államháztartás nettó külső adóssága a GDP 2,2 százalékával csökkent, amelyben elsősorban az állam adósságjellegű forráskiáramlásának hatása (például az MNB eurolikviditást nyújtó swapállományának és diszkontkötvényének csökkenéséhez kapcsolódó nettó adósságcsökkenés) tükröződött. Emellett kisebb mértékben a negyedévben tapasztalt hozam- és árfolyamváltozáshoz köthető átértékelődés is mérsékelte az adósságmutatót. A magánszektor GDP-arányos nettó külső adóssága összességében szintén csökkent: a banki adósságmutató és a vállalatok adósságmutatójának mérséklődése közel azonos mértékű volt. A bankok nettó külső adóssága a külföldi tartozások mérséklődésénél nagyobb követelésnövekedés eredményeként enyhén mérséklődött. Továbbra is fennáll azonban a 2022. év vége óta jellemző állapot, mely szerint a bankrendszer külföldi tartozásai már

meghaladják a külföldi követeléseket, vagyis a szektor nettó adósságmutatoja – a 2017 óta látott negatív, nulla közeli szintje után – továbbra is pozitív tartományban tartózkodik. A vállalatok GDP-arányos nettó külső adóssága 0,1 százalékponttal csökkent: a külföldi követelések növekedtek, ami elsősorban részvények és befektetési jegyek, valamint kötvényvásárláshoz kötődött, de a külföldi tartozások – kereskedelmi hitelekhez kapcsolódóan – is csökkentek. A vállalatok nettó adósságmutatoja a harmadik negyedév végén is enyhén negatív volt, vagyis a külföldi eszközei meghaladták a külföldi tartozások állományát.

Az ország GDP-arányos bruttó külső adóssága a harmadik negyedév végén a GDP 64 százalékára esett vissza. Az adósságmutato alakulása a 2022. év végi emelkedést követően 2023 harmadik negyedévében megfordult és 5 százalékponttal mérséklődött, aminek háttérében döntően az államháztartás külföldi adósságállományának csökkenése állt. Az MNB-vel konszolidált államháztartás mutatója – részben az egy évnél nem hosszabb lejáratú tartozás korábban említett csökkenésének hatására – mérséklődött, és a már szintén bemutatott átértékelődés és nominális GDP bővülés hatása is az adósságállomány csökkenése irányába hatottak. A bankrendszer esetében a külföldi tartozások elsősorban a hosszú lejáratú hitelnyújtáshoz kapcsolódóan csökkentek. A vállalatok GDP-arányos bruttó külső adósságának csökkenése mögött a rövid lejáratú kereskedelmi hiteltartozások mérséklődése húzódott meg.

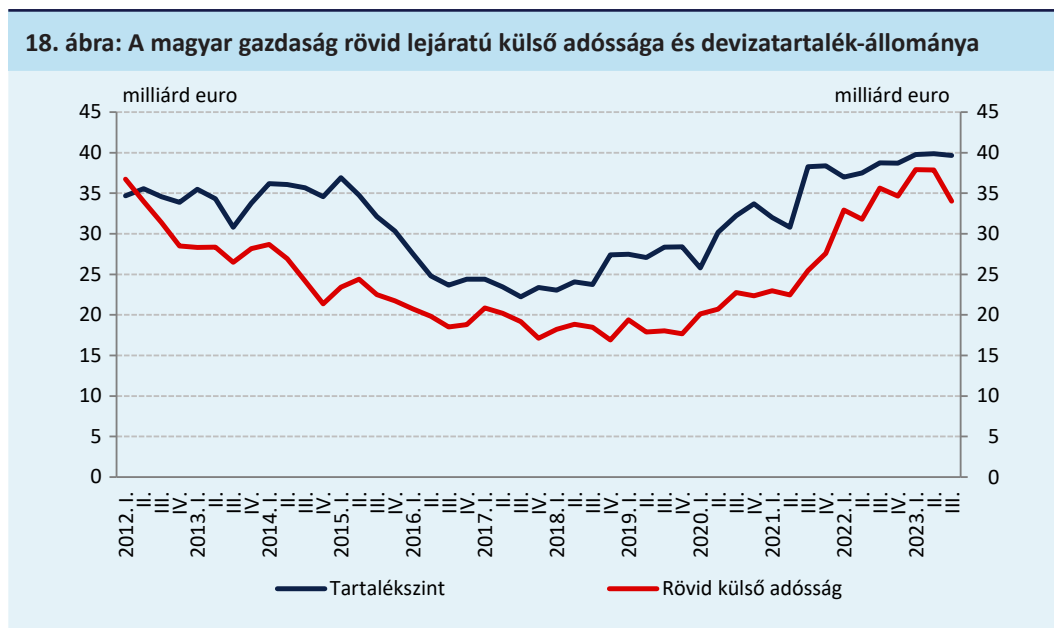
3.2. A devizatartalék és a tartalékmegfelelés alakulása

A nemzetközi tartalékok szintje 2023. harmadik negyedév végén 39,7 milliárd eurót tett ki, amely megfelel az év megelőző időszakában jellemző szinteknek. A 2023. június végi 39,9 milliárd eurós értéket követően 2023. szeptember végén az MNB nemzetközi tartalékai 39,7 milliárd eurót tettek ki, a tartalékszint a negyedév során stabilan alakult. A tartalékok alakulását több tényező befolyásolta, amelyek közül a legjelentősebbek az alábbiak:

- Az európai uniós források nettó tartaléknövelő hatása 0,5 milliárd euro volt, amely döntően a 2014–2020-as kohéziós források és agrárfinanszírozás beáramlásához köthető, de kisebb mértékben már az új cikusból származó előlegeket is tartalmazott.
- Az Államadósság Kezelő Központ (ÁKK) nettó devizafinanszírozási műveletei összesen 1,1 milliárd euróval növelték a tartalékszintet. Szeptemberben 1,75 milliárd euró értékű devizakötvényt bocsátott ki az ÁKK. Emellett az ÁKK júliusban Euro Commercial Paper Programot indított el, amelynek keretében devizalikviditás-kezelési célú, legfeljebb 1 éves futamidejű instrumentum kibocsátását helyezte kilátásba. Ennek megfelelően szeptemberben sor került 0,5 milliárd euró értékű rövid futamidejű dollárpapír értékesítésére. A devizaforrás-bevonások tartaléknövelő hatását egy devizakötvény-előtörlesztés, az adósságra fizetett devizakamat kiadások, valamint egyéb finanszírozási műveletek egyaránt mérsékeltek.

- A Magyar Államkincstár devizatranzakcióinak tartalécsökkentő hatása 0,7 milliárd euro volt.
- Az egyéb, eurótól eltérő devizában jegyzett tartalékelemek árfolyamának változásából adódó *átértékelődés* közel 0,2 milliárd euróval növelte a tartalékszintet.
- A negyedév végi eurolikviditást nyújtó swapeszkoz kihasználtsága és az igénybe vett nemzetközi repolehívások egyenlege 2023. június végéhez képest csökkentette a tartalékszintet.

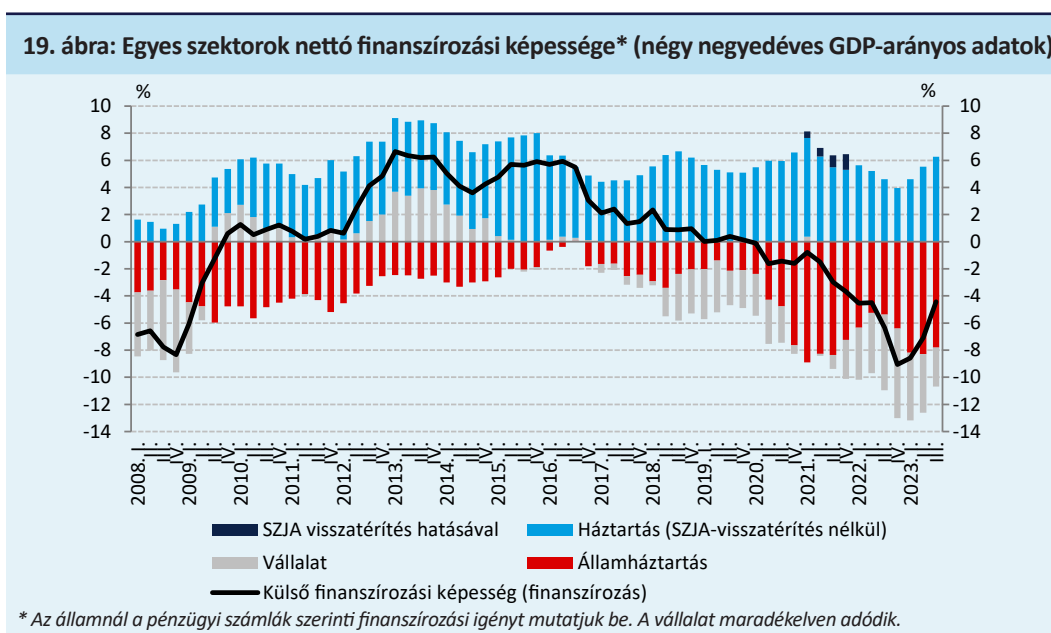
Az MNB nemzetközi tartalékainak állománya 2023 harmadik negyedévének végén közel 6 milliárd euróval haladta meg a befektetők által kiemelten figyelt rövid lejáratú külső adósság szintjét. A nemzetközi tartalék szintje 2023. szeptember végén 39,7 milliárd eurót, a rövid külső adósság pedig 34 milliárd eurót tett ki. A jegybank és a befektetők által is kiemelten követett Guidotti-Greenspan mutató feletti többlet a 2023. június végi 2,1 milliárd eurós szintről számottevően emelkedett (18. ábra).

4. Szektorok megtakarítása szerinti megközelítés

2023 harmadik negyedében a gazdasági szektorok megtakarítás szerinti nettó pozíciója jelentős mértékben javult, amelyhez az összes szektor hozzájárult. Az államháztartás finanszírozási igénye döntően a nominális GDP bővülésének eredményeként enyhén mérséklődött. A háztartások és a vállalatok együttes nettó megtakarítása szintén javult, ami elsősorban a visszafogott fogyasztásra és beruházásra volt visszavezethető, de a növekvő vállalati profitok is támogatták. A lakossági megtakarításokon belül továbbra is nagy a kereslet az inflációvédett állampapírok iránt, de a befektetési jegyek állománya is folyamatos beáramlást mutat, ezzel szemben a háztartási bankbetétek állománya csökkent.

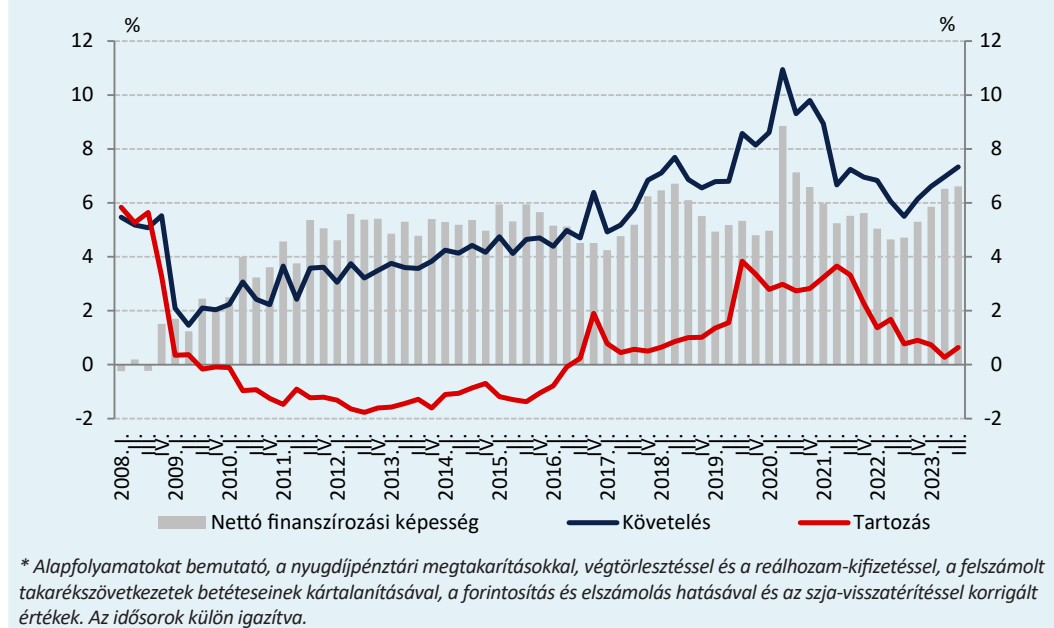
A szektorok megtakarítási folyamatai alapján az állam és a vállalatok csökkenő finanszírozási igénye mellett tovább javult a lakosság nettó pozíciója, így a harmadik negyedévben a gazdaság külső finanszírozási igénye érdemben, a GDP 4,5 százaléka alá mérséklődött (19. ábra). A harmadik negyedévben az államháztartás négy negyedéves hiánya az előző negyedévi enyhe növekedés után a GDP 7,8 százalékára csökkent, amely döntően a nominális GDP növekedésének eredménye. A növekvő nominális jövedelmek, valamint a továbbra is visszafogott lakossági fogyasztás miatt a lakossági nettó megtakarítások az előző negyedévhez képest tovább, 6,3 százalékra emelkedtek, visszatérve a 2021. év végén mért szint közelébe. Ezzel párhuzamosan – a csökkenő belső kereslet eredményeként – a vállalatok is visszafogták a beruházási aktivitásukat és csökkentették készleteiket, ugyanakkor profitjüvedelmeik emelkedtek, így a szektor finanszírozási igénye mérséklődött. Összességében a magánszektor pozíciójának számottevő javulása, illetve az állam kismértékben mérséklődő finanszírozási igénye azt eredményezte, hogy a gazdasági szektorok megtakarítása szerinti külső finanszírozási igény érdemben mérséklődött.

2023 második negyedében az alapfolyamatok szerint a háztartások négy negyedéves nettó pénzügyi megtakarítása enyhén bővült az előző negyedévhez képest, ami a pénzügyi eszközök jelentősebb bővülése és tartozások kisebb mértékű emelkedése mellett következett be (20. ábra). Az MNB közgazdasági megfontolásból az alapfolyamatok szerinti mutatóból az egyedi hatásokat (például a nyugdíjpénztári megtakarítások, végtörlesztés, reálhozam-kifizetés, a felszámolt takarékszövetkezetek betéteseinek kártalanítása, a forintosítás és elszámolás, szja-visszatérítés) kiszűri. Az egyedi hatások a pénzügyi eszközfelhalmozáson, illetve a tartozásokon keresztül a nettó mutatót is befolyásolják, ezért az alapfolyamatokat a bruttó száraz mellett a nettó adatokon is bemutatjuk.

Az alapfolyamatokat megragadó, szezonálisan igazított GDP-arányos mutató szerint a lakosság pénzügyi eszközfelhalmozása a növekvő nominális bérek, valamint a visszafogott fogyasztás, továbbá emelkedő kamatjövedelem eredményeként növekedett. A lakosság GDP-arányos nettó hitelfelvétele – főként az ingatlanhitelek iránti kisebb kereslet, valamint az alacsonyabb egyéb hitelfelvétel eredményeként – továbbra is visszafogottan alakul.

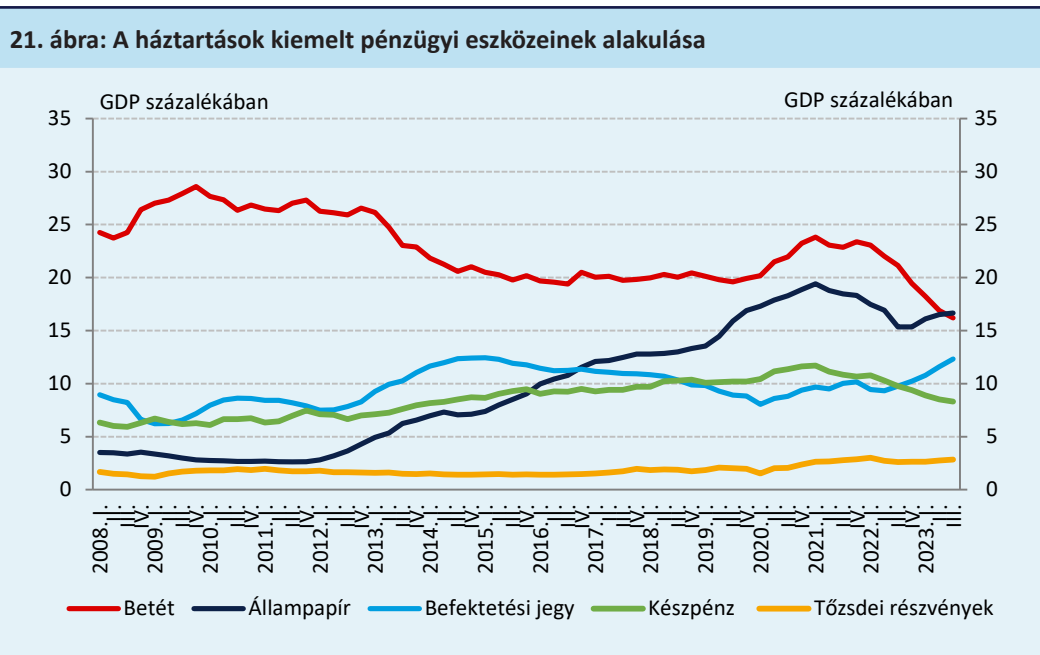
20. ábra: A háztartások alapfolyamatok szerinti nettó finanszírozási képessége (szezonálisan igazított, GDP-arányos korrigált* adatok)

A növekvő pénzügyi eszközfelhalmozáson belül folytatódott az eszköztípusok átrendeződése (21. ábra).

- A folyószámla- és egyéb betétek állománya – az előző negyedévitől elmaradó mértékben – 100 milliárd forinttal csökkent.
- A harmadik negyedévben a korábbinál visszafogottabb, de továbbra is jelentős volt a háztartások állampapír-kereslete: összességében 450 milliárd forinttal emelkedett a lakosság állampapír-állománya a tranzakciókból eredően. Főként a hosszú lejáratú állampapírok iránt maradt magas a kereslet, míg a rövid lejáratú állampapírok közül a DKJ állománya jelentősen csökkent tranzakciós alapon. Az állampapír-portfólión belül folytatódott, bár érdemben lassult a MÁP+ állampapírok visszaváltása: a harmadik negyedévben a MÁP+ papírok állománya mintegy 200 milliárd forinttal csökkent. A magas inflációval összefüggésben folytatódott az inflációvédett PMÁP-papírok felfutása (részben a MÁP+ felőli történő kiáramlás hatásának is köszönhetően), a harmadik negyedévben a nettó beáramlás így megközelítette a 750 milliárd forintot. Ugyanakkor a BMÁP növekedése lelassult az előző negyedévekhez képest, állománya 50 milliárd forinttal nőtt a negyedév során. Az előző negyedévek lassuló beáramlása után a harmadik negyedévben az euróban denominált PEMÁK-papírokból kiáramlás következett be. A háztartások állampapír-állománya összességében megközelítette a GDP 16,7 százalékát a harmadik negyedév során.
- Az előző negyedévekben a lakosság bankjegy- és érmeállományában tapasztalható csökkenés a harmadik negyedévben megállt: a lakosság minimálisan, 35 milliárd forinttal növelte a készpénztartását, így a háztartások készpénzállománya a GDP 8 százalékát tette ki.
- A második negyedévi – szociális hozzájárulási adó szabályozás miatti – megugrás után a befektetési jegyek állomány-növekedése tovább folytatódott, és az első negyedévhez hasonlóan jelentős mértékű, 500 milliárd forintos beáramlást mutatott a harmadik negyedévben is. A háztartások 2022. második felétől érdemben növelték a befektetési alapokban elhelyezett pénzügyi vagyონukat.

5. Külső egyensúly javulása a pénzügyi válság utáni folyamatok tükrében

Kiemelt témánkban az elmúlt évtizedek két meghatározó válságperiódusát vetjük össze elsősorban a külső egyensúlyi folyamatok szempontjából. Ugyanis mind a 2008-as pénzügyi válság, mind a 2022-es energiaválság jelentős hatással volt a magyar gazdaság külső egyensúlyi helyzetére. A folyó fizetési mérleg nagymértékű javulásának hasonlósága ellenére azonban – a folyamatokat közelebbről megvizsgálva – jelentős különbségeket is felfedezhetünk a két időszak között. A pénzügyi válság előtt a magyar gazdaság sérülékenysége a magas külső és belső eladósodottságnak köszönhetően kritikus szinten volt, ami a válság hatására szigorodó finanszírozási feltételekkel, növekvő munkanélküliséggel összefüggésben a gazdaság elhúzódó és mély válságához vezetett. Ezzel szemben az energiaválságot megelőzően a külső sérülékenységünk jóval kedvezőbb volt, továbbá az energiaárrobbanás és a háború külső sokkjának nyomán bekövetkező külső egyensúly romlása is csak átmeneti volt, mivel a nyersanyagárak normalizálódása önmagában nagyban javította a folyó fizetési mérleg egyenlegét, aminek hatását kiegészítette a belső kereslet infláció miatti visszaesése. A belföldi szektorok alkalmazkodása ugyanakkor erős hasonlóságot mutat a 2008-as pénzügyi válság folyamataival: a külső egyensúly romlásában mindkét időszakban szerepe volt a fogyasztás növekedésének, amit a belső keresleti tételek korrekciójának jelentős külső egyensúlyjavító hatása követett.

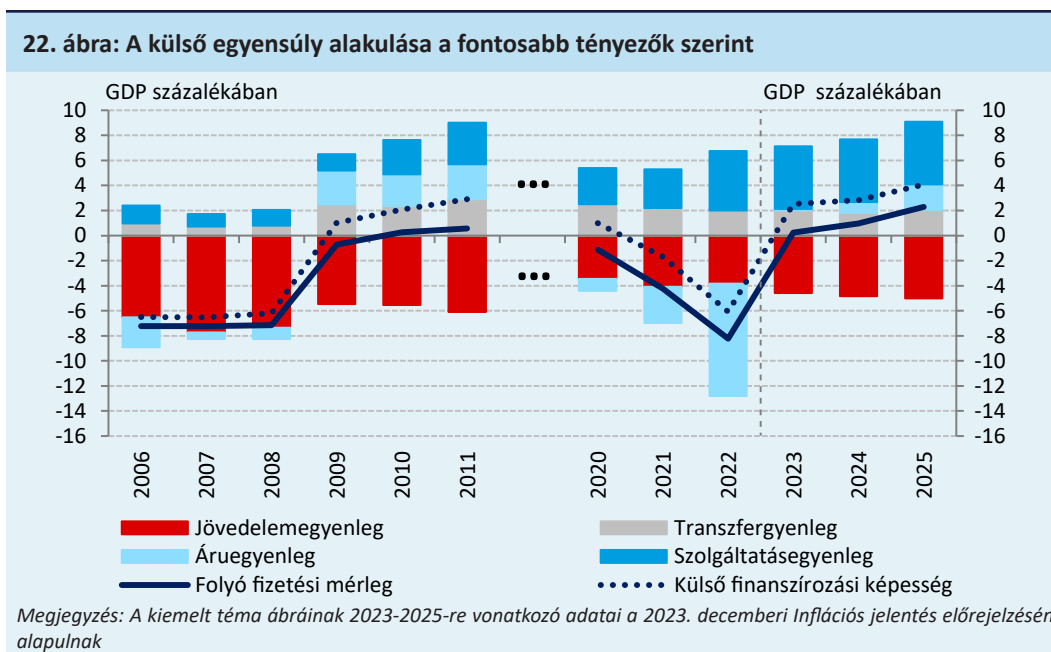
5.1. A gazdaság eltérő kiindulási szerkezete

A 2008-as válságot megelőzően hazánk gazdaságpolitikája külföldi devizában denominált hitelekkel finanszírozott, fogyasztásra is alapozó növekedési modellre épült. A gazdaságszerkezetben meghatározó fogyasztás magas importtartalma révén érdemben hozzájárult a külkereskedelmi egyenleg hiányának tartós fennmaradásához, miközben a külföldi vállalatok profitja és a növekvő kamatkidadások magasan tartották a jövedelemegyenleg hiányát. Az akkor még nemrég bekövetkezett EU-csatlakozás miatt a pénzügyi válságot megelőző években az EU-transzferek alacsony felhasználásával összefüggésben a transzferegyenleg sem javította érdemben a külső egyensúlyi pozíciókat. Mindez ahhoz vezetett, hogy a 2000-es évek eleje és a pénzügyi válság között a GDP 6–8 százalékát tette ki a gazdaság finanszírozási igénye.

A pénzügyi válság előtt felépült súlyos egyensúlytalanságok érdemben hozzájárultak a sérülékenység növekedéséhez és a gazdasági válság elmélyüléséhez. A növekvő munkanélküliség, a hitelpiac beszűkülése, illetve forintgyengülés devizahitelekre gyakorolt törlesztőrészlet-ugrása miatt csökkent az elkölthető jövedelem. Az ennek következtében visszaeső belső kereslet, illetve az ezzel összefüggésben csökkenő beruházás mérsékelte az importot, jelentősen javítva a külkereskedelmi egyenleget (22. ábra). A külső és belső kereslet csökkenése visszafogta a vállalati profitokat, ami a pénzügyi válság évében a jövedelemegyenleg érdemi javulását eredményezte. Ezzel párhuzamosan a 2004-es Európai Unió csatlakozást követően hazánk az új hétéves költségvetés ciklus keretéből is egyre több forrást tudott lehívni és felhasználni, ami szintén javította az egyensúlyi pozíciókat. Mindezek eredőjeként a korábban jellemző, 7 százalékot meghaladó folyó fizetési mérleg hiányt követően 2008-ban az egyenleg értéke megközelítette az egyensúlyi értéket (GDP –0,7 százaléka), a nettó külső finanszírozási képesség pedig egyenesen többletbe is fordult (GDP 1 százaléka).

A pénzügyi válság előtt jellemző folyamatokkal szemben a 2022-es energiaválságot megelőzően a külső sérülékenységünk jóval kedvezőbb képet mutatott. Bár az állam eladósodottsága a járvány kezelésével összefüggésben érdemben emelkedett, a magángazdaság eladósodottsága, illetve annak devizális szerkezete egészségesnek volt mondható. 2016-ot követően elsősorban a beruházások növekedése járult hozzá a az import bővülésén keresztül az áruegyenleg folyamatos csökkenéséhez (aminek hatására a magyar gazdaság beruházási rátája az egyik legmagasabb lett Európában), a fogyasztás reálnövekedése jellemzően összhangban volt a jövedelem (GDP) bővülésével. Azonban a 2022-es évben a jelentős rendkívüli jövedelmi többlet következtében meglódult fogyasztás is nagyban hozzájárult a folyó fizetési mérleg hiányának növekedéséhez. Emellett a globális kereskedelem súrlódásai („chiphány”), illetve az orosz-ukrán háború hatásai is mérsékeltek a nettó exportot. Ezen hatásokat részben ellensúlyozta a szolgáltatás- és a transzferegyenleg magas (bár a járvány előtti szintektől kezdetben még elmaradó) többlete. Érdemes megemlíteni, hogy a jövedelemegyenleg hiánya is alacsonyabb volt a pénzügyi válság éveire viszonyítva, ami a kisebb vállalati profitok mellett a 2008-as szinthez képest visszaesett külső eladósodottságnak köszönhető alacsonyabb kamatkidadásokkal volt összefüggésben.

Az energiaválság 2021-22-ben a cserearányokon keresztül közvetlenül rontotta a folyó fizetési mérleget, majd 2023-ban a beinduló alkalmazkodás és az energiaárak normalizálódása eredményeként a külső egyensúly gyorsan helyreállt. A pénzügyi válsággal összevetve több szempontból is kedvezőbb helyzetben érték a hazai gazdaságot az energiaválság nyomán fellépő külső sokkhatások. Az energiaárak emelkedése a megugró, majd normalizálódó energiainporton keresztül csak átmenetileg rontotta a külkereskedelmi áruegyenleget, ami így hosszabb távon ismét többletbe fordulhat. Ezzel párhuzamosan a szolgáltatás- és a transferegyenleg továbbra is stabilan magas többlete érdemben hozzájárult a külső egyensúlyi pozíciókhoz. Hosszabb távon viszont a fentiekkel ellentétes irányba hat, hogy az alacsony színtről enyhén bővülő külső eladósodottság hatására a kamatkidadások, illetve a profit által is húzott infláció mellett a vállalati profitok várhatóan a jövedelemegyenleg hiányának növekedését eredményezik. Ezzel együtt is a folyó fizetési mérleg egyenlege 2023-ban ismét többletbe fordul, majd az előrejelzési horizonton tovább javul (22. ábra).

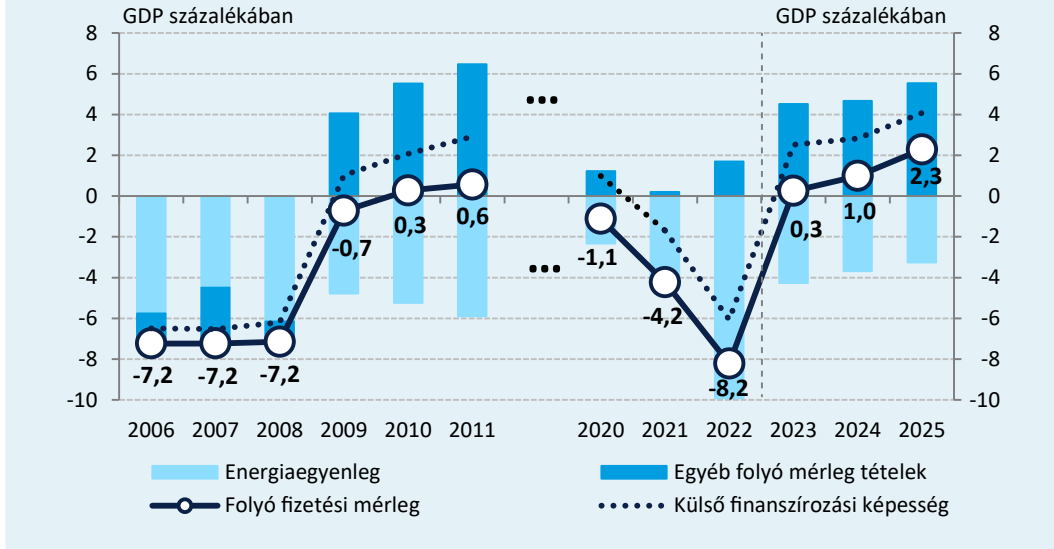

5.2. Az energiaegyenlegnek kiemelt szerepe volt

A 2008-as pénzügyi válság hatására bekövetkező mély és tartós keresletcsökkenés az energiaegyenleg magas hiányát is jelentősen csökkentette, de a válság után a nettó energiainport ismét növekedési pályára állt. Az energiaegyenleg hiánya a pénzügyi válság előtt a GDP 6 százalékát is elérte, ami az energiaválság előtti GDP 4 százalék körüli szinttel összevetve magasnak mondható, de – mint a fentiekből látszik – nem ez kényszerítette ki a folyó fizetési mérleg alkalmazkodását. Ezt az is mutatja, hogy a 2008 utáni gazdasági visszaesés hatására a nettó energiainport a GDP 5 százaléka alá csökkent, majd a beinduló gazdaság bővülés hatására ismét növekedésnek indult.

2022-ben a fentiekkel szemben a folyó fizetési mérleg hiány átmeneti megugrása az energiahordozók egyenlegének visszaeséséhez kötődött. A nettó energiainport növekedésének folyamata az emelkedő olaj- és gázáraknak köszönhetően már 2021 őszén kezdődött. Emellett ekkor még az energiahordozók nélküli áruegyenleg is hozzájárult a folyó fizetési mérleg egyenlegének romlásához, ami a globális félvezetőhiány és az orosz-ukrán konfliktusból eredő termelési láncok súrlódása miatt csökkenő gépjárműexportra vezethető vissza, ugyanakkor a jelentős jövedelemkiáramlás miatti magas fogyasztás- és beruházásbővülés is hozzájárult. Idén a külső egyensúly számottevő mértékű javulását elsősorban a külkereskedelmi egyenleg növekedése okozza, amelynek többlete GDP-arányosan is fokozatosan emelkedik (23. ábra). E mögött az energiaárak csökkenésének kedvező hatása, a belföldi szektorok jelentős alkalmazkodása (a lakossági fogyasztás és a beruházás visszaesése az import lassulásának irányába hatottak), valamint a jármű- és akkumulátorgyártás exportjának bővülése áll.

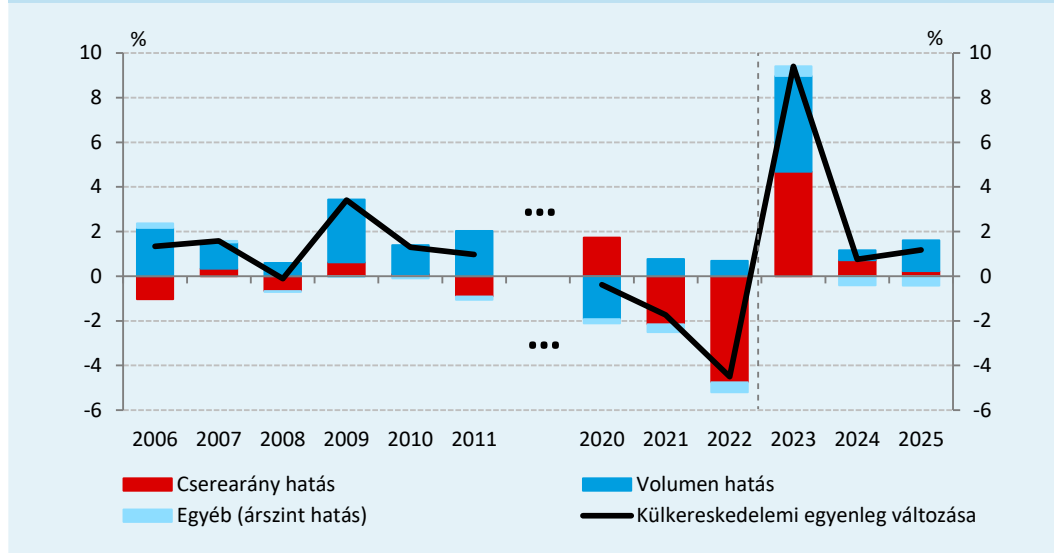
23. ábra: A folyó fizetési mérleg egyenlegének alakulása az energiaegyenleg és egyéb tételek szerint

5.3. 2023-ban a cserearány és a volumen is nagyobb mértékben javította az egyensúlyt

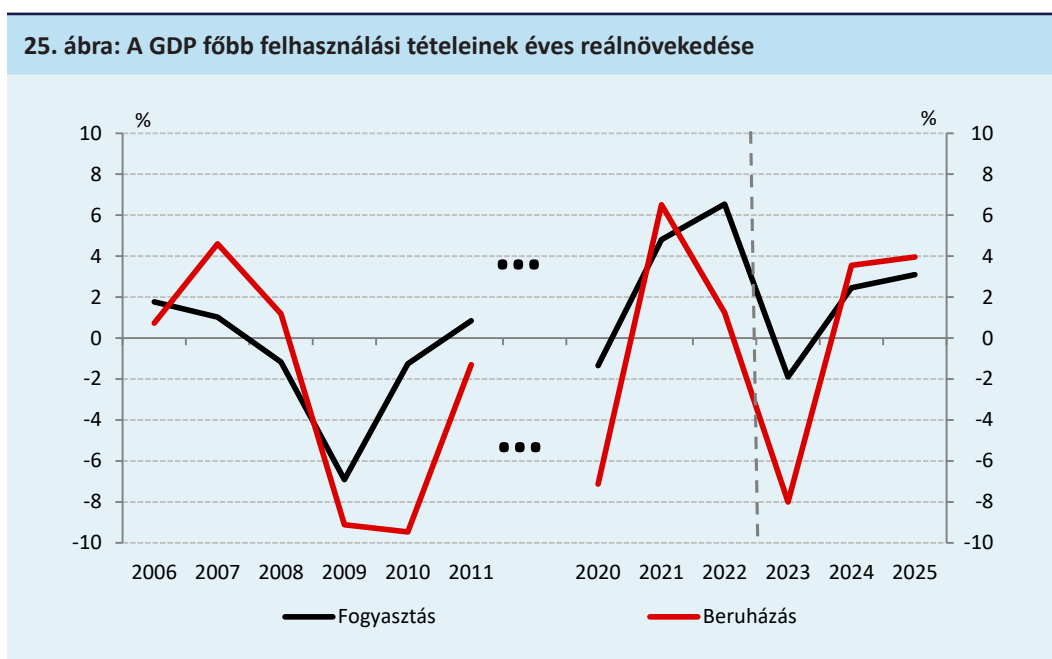
Míg a tavalyi év jelentős külkereskedelmi egyenleg romlása elsősorban a cserearányok kedvezőtlen változásához kötődött, addig a pénzügyi válság során az áraknak nem volt hasonlóan jelentős hatása. Ezzel szemben a volumenhatás mindkét vizsgált időszakban – nagyjából hasonló mértékben – a javulás irányába hatott. Az energiaegyenlegben megfigyelt változásokat tükrözi a külkereskedelmi egyenleg árhatásra és volumenhatásra történő bontása is. A pénzügyi válság során az olaj- és az ezzel szorosan együttmozgó gázárak 2008-ban enyhén rontották, majd 2009-ben ezzel közel megegyező mértékben javították a külső egyensúlyi pozícióikat. Ezzel párhuzamosan a belső kereslet csökkenésével összefüggésben visszaeső import a meguró volumenhatáson keresztül érdemben hozzájárult a külkereskedelmi egyenleg javulásához. Az energiaárak emelkedése ezzel szemben már az energiaválságot megelőzően 2021-ben a cserearányok számottevő romlásához vezetett, ami 2022-ben csak fokozódott, amikor az olajáraktól elszakadó gáz- és áramárak soha nem látott csúcsokra emelkedtek. Az energiapiacok normalizálódásának eredményeként 2023-ban a cserearányhatás korrigálódott, érdemben javítva a külkereskedelmi egyenlegünket (24. ábra). Ezzel párhuzamosan a csökkenő belső kereslet, az energiafogyasztás alkalmazkodása, valamint a felfutó akku- és járműgyártás a volumenhatás növekedésével járt, így hasonló mértékben járult hozzá a külkereskedelmi egyenleg emelkedéséhez, mint a pénzügyi válság időszakában.

24. ábra: A külkereskedelmi egyenleg felbontása ár- és volumenhatásra

5.4. A keresletviSSzaesés kevésbé súlyos és csak átmeneti

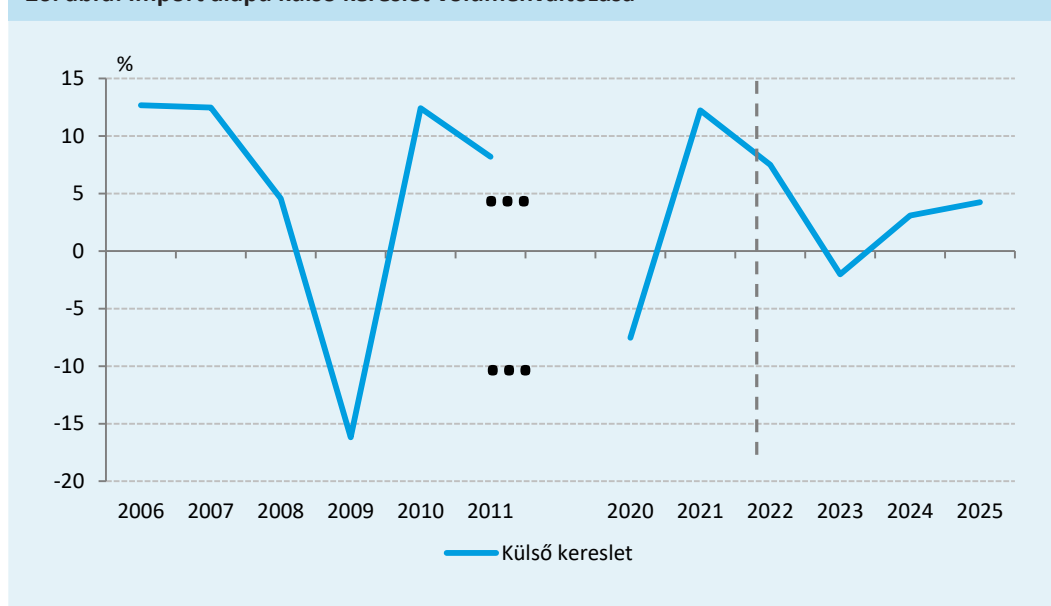
A pénzügyi válság után egy hosszú alkalmazkodási folyamat indult el, ami a belső kereslet többéves visszaesését eredményezte – az energiaválságot követően megemelkedett infláció hatására szintén jelentősen visszaesett a belső kereslet, azonban az infláció visszaesése mellett várható reálbérnövekedéssel 2024-től újra megindulhat a gazdasági növekedés (25. ábra). A pénzügyi válság előtt a magyar gazdaság rendkívül sérülékeny volt. A magas költségvetési hiány következtében emelkedő forint hozamfelárak a devizahitelezés felé tölték a magángazdasági szereplőket, amely folyamatok összességében a külső eladósodás bővülésén keresztül a sérülékenység drasztikus növekedéséhez vezettek. A pénzügyi válság kövekeztében megugró devizahitel-kamatok az elkölthető jövedelem csökkenését eredményezték, amit a súlyos pénzügyi helyzetben lévő kormányzat nem tudott kompenzálni. Ezen folyamatok eredményeként a hitelezés beszűkült, ami a fogyasztás és beruházás hosszan tartó és mély visszaesésével járt. A pénzügyi válság idején tehát a belső és a külső egyensúlytalanság együttes alkalmazkodása hosszú évekig korlátozta a magyar gazdaság növekedési lehetőségeit. 2022-ben a költségvetés lakosságnak juttatott pénzügyi transzfereinek is köszönhetően a fogyasztás erőteljesen bővült. A megnövekedett kereslet, illetve az energiaárrobbanás hatására felpörgő infláció 2022. év második felétől a reálbérek – európai átlagot érdemben meghaladó – csökkenésével járt együtt. A mérséklődő jövedelmek hatására visszaeső belső kereslet 2023-ban a fogyasztás és beruházás csökkenését eredményezte – vagyis a külső egyensúly jelentős részben csak a gazdasági növekedés visszafogása árán tudott megvalósulni. Az infláció eddigi és várhatóan folytatódó mérséklődése mellett azonban a 2024-től ismét emelkedő reálbérek hatására a növekedés belső motorjai fokozatosan, de helyreállhatnak.

5.5. A külső kereslet csökkenésének csak enyhe a hatása

A külső kereslet alakulása a pénzügyi válság idején jelentős visszaesést mutatott, ami gyorsan korrigálódott, míg 2023-ban csak enyhe volt a csökkenés, viszont a következő években is visszafogott lehet (26. ábra). Az import alapú külső kereslet fő felvevő piacaink áru- és szolgáltatásimportjának volumenét mutatja, amivel jól megragadható a külkereskedelmi partnereink konjunkturális feltételei, és ezen keresztül az exportra termelő szektor lehetőségei. A pénzügyi válság során egy erőteljes visszaesés volt tapasztalható, amit gyors korrekció követett, vagyis a külső tényezők támogatták az exporton keresztüli gyors helyreállást. Ezzel szemben az elmúlt éveket folyamatosan gyengülő külső kereslet jellemezte, amiben az elhúzódó háború mellett a növekvő geopolitikai feszültségek és a kínai gazdaság lassulása is szerepet játszott. Az elkövetkező években enyhén gyorsulhat a külkereskedelmi konjunktúra, azonban továbbra is visszafogott lehet, ami nagyobb kihívások elé állíthatja a hazai ágazatokat. A korábban jelentős beruházásoknak és FDI-beáramlásnak köszönhetően ugyanakkor a jövőben is tovább emelkedhet a magyar gazdaság exportpiaci részesedése, ezzel is támogatva a külső egyensúly további javulását.

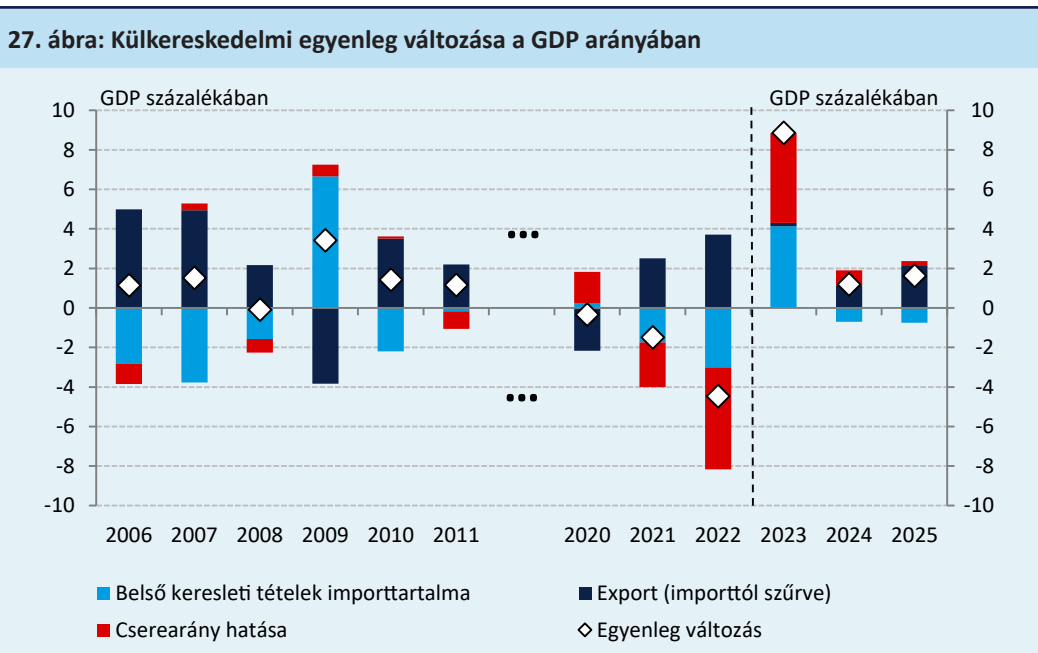
26. ábra: Import alapú külső kereslet volumenváltozása

5.6. A tartós egyensúlyjavuláshoz vezető út az export bővülésén keresztül vezet

A pénzügyi válság időszakában a külkereskedelmi egyenleg javulását visszafogta az export alakulása – ezzel szemben 2023-ban azért is lehetett sokkal jelentősebb a külkereskedelmi egyenleg növekedése, mert – a cserearány javulása mellett – az év első felében az export is enyhén javította azt. A pénzügyi- és az energiaválság közötti különbségek és hasonlóságok a külkereskedelmi egyenleg változásában is tetten érhetőek (27. ábra). 2008 előtt az áru és szolgáltatás-egyenleg csökkenő hiánya érdemben javította a folyó fizetési mérleget, amit a kedvező világgazdasági környezet által hajtott élénk export vezérelt. Ezzel párhuzamosan a belső kereslet bővülése az import növekedésében tükröződött. A pénzügyi válság azonban megfordította a folyamatokat: a visszaeső külső kereslet az importtól szűrt exportot rontotta, míg a csökkenő belső felhasználás hatására zuhanó import érdemben javította a külkereskedelmi egyenleget. A kiinduló állapot hasonló volt az energiaválság előtti időszakban is: a kedvező külgazdasági helyzet az export élénkülésében, míg az erős belső kereslet az import növekedésében tükröződött. Mivel e két hatás csaknem kioltotta egymást, így ezek eredője az energiaárak elszállása miatti cserearány-hatást csak kismértékben tudta tompítani. A válságot követő évben az árak normalizálódása javította a külkereskedelmi egyenleget, a javuláshoz a visszaeső belső kereslet közel hasonló arányban járult hozzá. 2024-től a normalizálódó globális kereskedelem, illetve a termőre forduló beruházások miatt várhatóan bővülő exportpiaci részesedés hatására az export növekedése – hasonlóan a pénzügyi válság időszakához – ismét javíthatja az áru egyenleget, miközben az erősödő belső kereslet kismértékben az ellenkező irányba hat.

Össességében elmondható, hogy (a pénzügyi válsághoz hasonlóan az energiaválságot követő időszakban is) a fenntartható módon bővülő belső kereslet alapfeltétele a folyó fizetési mérleg stabilizálódásának. Tehát a külső egyensúlyhoz a belső folyamatoknak kiegyenlítettnek kell lenniük, a fogyasztás csak a jövedelembővüléssel összhangban növekedhet. Azonban a külső egyensúlyi folyamatok tartós javulásához a fentiekben túl a helyreálló külpiaci konjunktúra mellett a hazai gazdaság versenyképességének növelésére is szükség van – ugyanis csak így biztosítható az export tartós növekedése, ami a fenntartható és egyensúlyi gazdasági növekedés kulcseleme.

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A külső finanszírozási képesség tényezőinek* alakulása (négy negyedéves értékek és negyedéves szezonálisan igazított folyó fizetési mérleg a GDP arányában)	7
2. ábra: A külkereskedelmi egyenleg és tényezőinek alakulása (négy negyedéves értékek a GDP arányában)	8
3. ábra: Az export és import éves reálnövekedése	8
4. ábra: A belföldi felhasználás éves növekedési üteme és a nettó export GDP-növekedéshez való hozzájárulása	9
5. ábra: A GDP szerinti külkereskedelmi egyenleg tényezőinek alakulása (éves változás)	9
6. ábra: A jövedelemegyenleg* tételeinek alakulása (négy negyedéves értékek a GDP arányában)	10
7. ábra: A transzferegyenleg tételeinek négy negyedéves alakulása (négy negyedéves értékek a GDP arányában)	11
8. ábra: A régiós országok négy negyedéves külső finanszírozási képessége (a GDP arányában)	11
9. ábra: A kétféle külső finanszírozási képesség (négy negyedéves GDP-arányos értékek)	12
10. ábra: A külső finanszírozási szerkezet alakulása (igazítatlan tranzakciók)	13
11. ábra: Közvetlentőke-befektetések alakulása, átfolyótőke-tranzakciók nélkül (kumulált tranzakciók)	13
12. ábra: A nettó portfólió részvény és befektetési jegy követelések alakulása (kumulált tranzakciók)	14
13. ábra: A szektorok nettó adósság típusú forrásbevonásának alakulása	14
14. ábra: A bankrendszer külföldi adósságának és követelésének változása 2008 elejétől (kumulált tranzakciók)	15
15. ábra: Az MNB-vel konszolidált állam nettó külső adósságváltozásának felbontása (kumulált tranzakciók)	15
16. ábra: A nettó külső adósság változásának összetevői (tulajdonosi hitel nélküli GDP-arányos értékek)	16
17. ábra: A nettó külső adósság szektorok szerinti felbontása és a bruttó külső adósság (GDP-arányos értékek, tulajdonosi hitel nélkül)	17
18. ábra: A magyar gazdaság rövid lejáratú külső adóssága és devizatartalék-állománya	18
19. ábra: Egyes szektorok nettó finanszírozási képessége* (négy negyedéves GDP-arányos adatok)	19
20. ábra: A háztartások alapfolyamatok szerinti nettó finanszírozási képessége (szezonálisan igazított, GDP-arányos korrigált* adatok)	20
21. ábra: A háztartások kiemelt pénzügyi eszközeinek alakulása	21
22. ábra: A külső egyensúly alakulása a fontosabb tényezők szerint	23
23. ábra: A folyó fizetési mérleg egyenlegének alakulása az energiaegyenleg és egyéb tételek szerint	24
24. ábra: A külkereskedelmi egyenleg felbontása ár- és volumenhatásra	24
25. ábra: A GDP főbb felhasználási tételeinek éves reálnövekedése	25
26. ábra: Import alapú külső kereslet volumenváltozása	26
27. ábra: Külkereskedelmi egyenleg változása a GDP arányában	27

Bethlen Gábor

(1580. november 15. – 1629. november 15.)

Erdélyi fejedelem (1613–1629), I. Gábor néven megválasztott magyar király (1620–1621), a 17. századi Magyarország egyik legjelentősebb személyisége. Pályafutása kezdetén híven szolgált Báthory Zsigmond, Székely Mózes, Bocskai István és Báthory Gábor erdélyi fejedelmeket. Amikor Báthory Gábor a Habsburgokkal akart szövetségre lépni, szembefordult vele, és önmagát választotta meg fejedelemnek. Uralkodása alatt megszilárdította Erdély hatalmi helyzetét, az ország rész gazdasága és kulturális élete egyaránt fejlődésnek indult – ezt az időszakot általában úgy emlegetik, mint „Erdély aranykora”.

A Bethlen uralkodása előtti huszonöt év külső és belső háborúskodással telt el, ami a lakosság számának jelentős csökkenésével járt. Bethlen türelemmel látott hozzá a belpolitikai helyzet stabilizálásához, hatalmának megszilárdításához és Erdély újjáépítéséhez. Központosított államszervezetet alakított ki, ezzel párhuzamosan arra törekedett, hogy megszilárdítsa a fejedelemség pénzügyi helyzetét. A kincstári jövedelmekről pontos összeírást készíttetett, felülvizsgáltatta az 1588 óta nyújtott birtok- és vagyonadományozásokat, és csak azokat erősítette meg, melyeket az ország szolgálatában szerzett érdemekért juttattak.

Az ipar és a kereskedelem előmozdítására Bethlen merkantilista jellegű gazdaságpolitikát kezdeményezett, s országába külföldi iparosokat telepített. Hatalmát nem az adózásra építette, hanem a fejedelmi státusból fakadó más eszközök ésszerűbb kihasználására. Fejlesztette a nemesfémbányászatot, külföldről elismert szakembereket hívott be, igyekezett élénkíteni a kereskedelmet. Bethlen Gábor értékálló pénzt veretett, és a sokirányú áruforgalmat úgy szabályozta, hogy letiltotta a legfontosabb árucikkek kivitelét.

Bethlen Gábor széles Habsburg-ellenes nemzetközi koalíciót próbált létrehozni a nyugat-európai országok és a kelet-európai népek között. A protestáns hatalmakkal létesített kapcsolatainak megszilárdítása érdekében 1626. március 1-jén feleségül vette György Vilmos brandenburgi választófejedelem húgát, Brandenburgi Katalint, és 1626-ban belépett a protestáns hatalmak westminsteri szövetségébe.

FIZETÉSI MÉRLEG JELENTÉS

2023. január

Nyomda: Prospektus Kft.

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KÖRÚT 55.